

STARTBUNDEL

VOOR DE

**BEGINNENDE
LEERKRACHT**

Inhoud

1. Algemene richtlijnen voor het lesgeven

2. Verplichte documenten

- 2.1 Leerplan Orthodoxe Godsdienst
- 2.2 Jaarplan LO: Herwerkte uitgave 2003
- 2.3 Jaarplan SO: Werkdocument
- 2.4 Agenda

3. Opbouwen van een les

- 3.1 Syllabus didactische principes
- 3.2 Syllabus doelstellingen
- 3.3 Volledig uitgewerkte les
 - 3.3.1 Lesvoorbereiding
 - 3.3.2 Bordschema
 - 3.3.3 Leerlingencursus
 - 3.3.4 Toets
- 3.4 Lesvoorbereiding: leeg document

4. Evaluatie

- 4.1 Evaluatie LO 1ste, 2de en 3de leerjaar
- 4.2 Evaluatie LO 4de, 5de en 6de leerjaar
- 4.3 Evaluatie SO
- 4.4 Reflectie voor de leerkracht via het model van Korthagen
- 4.5 Foutenanalyse voor leerlingen: 3de graad LO en 1ste graad SO

1. Algemene richtlijnen voor het lesgeven

ORTHODOXE KERK IN BELGIE
D. Verbeke inspecteur-adviseur orthodoxe godsdienst
Gravin Johannastraat 33, B-9000 Gent.
Tel-Fax : 09/225 47 18, e-mail : verbekedominique@hotmail.com

ALGEMENE RICHTLIJNEN BIJ HET LESGEVEN

Naar aanleiding van heel wat klasbezoeken, doe ik u enkele aanbevelingen met het oog op een pedagogische kwalitatieve les. Deze aanbevelingen zijn niet limitatief. Op basis van deze aanbevelingen garanderen wij u een goede les, ook voor uw leerlingen. Op deze basis zal ik ook u en uw les evalueren bij een inspectiebezoek en het inspectieverslag opmaken. In de hoop u hiermee van dienst te zijn, wens ik u een aangenaam schooljaar toe.

1. U dient uw Agenda en jaarplan verplicht bij te hebben in elke les;
2. U dient uw Agenda en jaarplan spontaan aan te bieden aan de inspectie of directie op klasbezoek;
3. Schrijf de titel van de les op het bord;
4. Verzorg de beginsituatie van de les: introduceer het onderwerp op een of andere manier; vanuit de vorige les, vanuit de actualiteit, het leven van de leerling, vanuit het leven van de kerk;
5. Bak voor elke les de leerstof/de lesinhoud goed af en houd u eraan; vermijd geïmproviseerde verhalen en uitweidingen die u ver van het eigenlijke onderwerp brengen;
6. Doe af en toe een tussentijdse evaluatie: heb je het begrepen, kan je herhalen...;
7. Rond de les af met een besluit, eventueel gedaan door de leerling zelf;
8. Zorg steeds voor een geschreven neerslag in het schrift van de leerling door een eigenhandig geschreven samenvatting overgenomen van het bord, of door een vooraf op pc opgestelde tekst, cursusonderdeel, schema, overzicht dat de leerling in zijn schrift kan steken;
9. Zorg voor "orthodoxe" iconografie, neem voorbeelden uit de grote iconografische traditie van de orthodoxe kerk; opgelet voor voorbeelden met westerse invloed (duidelijk dan het verschil aan met de grote traditie);
10. Bespreek de iconografie in vraagvorm (van algemene naar precieze vragen: wat zie je op deze icoon, wat zie je nog, hoeveel personen staan op deze icoon...)
11. Lees nooit te lange teksten, laat lezen: zie uzelf in de leeftijd van het kind, van de leerling;
12. Stel vragen naar de woordenschat: bevoorbeeld wat betekent "wrok", "toorn" in de tekst;
13. Stel vragen naar de inhoud: bevoorbeeld kan jij navertellen wat er gelezen werd;
14. Situeer (visualiseer) de tekst: als er sprake is van Galilea, toon dan een foto van Galilea, een kaart van het Heilig Land, een tijdsband;
15. Gebruik het bord als middel om iets te tonen: een schrijfwijze, een tijdsband, een schema;

Om niet te vergeten

1. Hebt u een degelijk **jaarplan**, en een **agenda**, wordt de les ingeschreven in de agenda van de leerlingen.
2. **Documenten** die een leerkracht altijd bij zich moet hebben. Het zijn immers wettelijke documenten.
 - . agenda, noteer daarin datum, lestijd, klas, leerinhoud, opgaven voor de leerlingen, afspraken, vergaderingen, punten die men niet mag vergeten bij deliberaties, oudercontacten;
 - . lesvoorbereiding: is een werkdocument waardoor men niet gaat improviseren, noteer daarin ook wat tijdens uw les goed of minder goed is;
 - . jaarplan waar voor een langere periode lesonderwerpen zijn uitgeschreven.
3. **Deliberaties** zijn wettelijk, maar als ge op hetzelfde moment les hebt in een andere school dan neemt ge contact op met de directies of met de inspectie.
4. In verband met **toezichten** stelt de omzendbrief voor, dat bij drie scholen geen toezichten moeten worden gedaan. Opgelet de omzendbrief spreekt van "aanbevelingen" en dit is dus niet bindend voor de directies. In verband met vergaderingen, schoolfeesten... probeer duidelijke afspraken te maken met de scholen. Een school waar ge vele uren staat is prioritair. Dit bevordert de integratie en als u dan een gunst vraagt zijn de directies ook begripvol.
5. Erkende orthodoxe **feestdagen**: paasmaandag, hemelvaartsdonderdag en pinkstermaandag indien deze niet samenvallen met katholieke feestdagen. De leerlingen mogen afwezig zijn mits een schriftelijke toelating. De leerkrachten moeten aanwezig zijn op de school.
6. **Nascholing** is onontbeerlijk en wettelijk.
7. Houdt u als leerkracht aan het **schoolreglement**.
8. Verwittig zo vlug mogelijk de school bij **afwezigheid** wegens ziekte of andere redenen.
9. Als ge maar 1 leerling hebt in de klas en deze is ziek of **afwezig**, dan moet ge als leerkracht aanwezig zijn in de school. U kunt altijd vooraf bellen, of een gunst vragen aan de directie.
10. Zorg ervoor dat ge **altijd materiaal** mee hebt om u nuttig bezig te houden als de leerling(en) er niet is.
11. **Vermijd** praatlessen en doceren, breng afwisseling in de werkvormen (gesprek, vraagstelling, evaluatie, zelfevaluatie, een spelletje, een plastisch of beeldend element, een literair element, leerlingen die zelf lesinhouden, onderwerpen naar voor brengen, groepswork); zo verhoogt ge de leeractiviteit en de interesse van de leerlingen.
12. **Bouw** uw les op in kleine stappen, die logisch op elkaar volgen. Sla geen stappen over; zoniet zijn de leerlingen de draad kwijt.
13. Hou rekening met de **voorkennis** van de leerlingen, met hun leefwereld, hun interesses en motivaties.
14. Probeer uw vak in te bedden in **andere vakken**, zoals geschiedenis, aardrijkskunde, taal... speel in op de actualiteit.
15. Geef naast inhouden ook **gevoel** voor rechtvaardigheid, orde, geduld, flexibiliteit mee.
16. Lever opbouwende **kritiek**, behandel leerlingen respectvol, geef ze een woordje van waardering
17. De directie **evalueert** u op taal, voorkomen, houding ten opzichte van leerlingen en leerkrachten, op inzet, op het nalezen van de schooldocumenten... maar de directie mag nooit de inhoud evalueren.
18. **Evalueer** niet alleen uw leerlingen, maar ook uzelf na elke les. Vraag u af of het doel bereikt is, hoe voelde ge uzelf tijdens de les en hoe voelden de leerlingen zich, was de les goed of niet, wat kan beter, wat was de reactie van de leerlingen.
19. **Spreek** klaar en duidelijk, gebruik eenvoudige woorden, spreek zoveel mogelijk Nederlands.

OPGEMAAKT DOOR EN VOOR LEERKRACHTEN ORTHODOXE GODSDIENST, 2008/2009

2. Verplichte documenten

2.1 Leerplan Orthodoxe Godsdienst

ORTHODOXE GODSDIENST

De orthodoxe kerk is één van de drie hoofdvormen van het historisch christendom.

De orthodoxie als christelijke kerk is weinig normatief, gezien het gaat over een nieuw leven geleid door de geest. De kerk is een mysterie in Christus. De leer van de kerk is dan ook de gemeenschap der gelovigen rondom het mysterie van de openbaring.

Zo is de orthodoxe kerk van natuur een liturgisch eucharistische kerk. Deze realiteit wordt uitgedrukt in het beeld van de kerk als een gemeenschap van mensen in een proces van onvolledige volledigheid, die zich steeds meer en meer realiseert in de mysteries of sacramenten van de kerk door de werking van de drie-eenheid. Deze band van eenheid behoudt de realiteit van de onderlinge eigenheid. De kerk is een gezegend leven in de geest, of het leven van de geest in haar gelovigen.

De menswording van Christus, als woord van God, vond plaats in de geschiedenis en niet erbuiten. Zij vervolmaakt de historische tijd zonder het mensdom te vernietigen, maar om er een positieve en eeuwige betekenis aan te geven. Het verborgen en mysterieuze leven van de kerk vrees echter niet een klare en duidelijke taal, een leer, een boodschap.

Woord en traditie omvatten de volheid van het ware geloof. Zij worden bewaard door het geheel van de kerk. Het bijbelse woord is een geopenbaard woord en is slechts toegankelijk door een conciliair begrijpen in de geest door de ganse kerk. De orthodoxe leer is dus in wezen een mystieke leer; elkeen van de gelovigen realiseert de mystieke opgang naar zijn spirituele Sinaï met de leer als objectief referentiekader. De kerk kan doorheen haar gezagsdragers enkel de weg aanduiden van het spirituele oosten. Dit komt duidelijk tot uiting in de eucharistische viering, wanneer de celebrant de kelk aanwijst als "beker van de synthese".

De mens werd geschapen naar het beeld, voor de gelijkenis met God. De stem van Job laat zich af en toe in ons horen. Dit is het thema van de renaissance van de mens, existentieel gesymboliseerd in het mysterie van doopsel-vormsel-eucharistie. Deze renaissance is niets anders dan het begin van de geboorte voor de eeuwigheid van de mens, een wordingsproces, een genezing, een heling; kortom, de heiliging van de mens gevoed door de mysteries van de kerk.

Dit alles wordt met luister uitgedrukt doorheen bouw- en decoratiekunst, alsook door de vele symbolen van het ritueel, de muziek en de iconografie. Deze zijn de taal, die de kerk in conciliair bewustzijn ontworpen heeft, om in dialoog te treden met het onvergankelijke.

De orthodoxe kerk vecht niet voor het behoud van een leer, een moraal; zij vecht voor het lichaam van de mens. Hoe kan het eeuwige leven een unieke gebeurtenis worden in het leven van de mens? Het zaadje "mens" moet sterven om te ontkiemen in een volheid van een verheerlijkt, vergoddelijkt leven. Menig kerkvater vatte het geheel kernachtig samen met de woorden: "God werd mens, opdat de mens vergoddelijkt zou worden".

LEERPLAN ORTHODOXE GODSDIENST

LAGER ONDERWIJS : het wekken van verwondering

Het leerplan is cyclisch opgesteld; elke graad vormt een afgerond geheel en herneemt voor een groot deel de leerstof van de vorige graad.

Het is nu aan de leerkracht om zelf creatief om te gaan met het leerplan wanneer een leerling halverwege een graad insteekt of duidelijk het "voorwerk" van een vorige graad mist.

Wel wordt de doelstelling, die specifiek rekening houdt met de ontwikkelingsfasen van de kinderen, in acht genomen.

Het programma stelt het verband met het algemeen jaarthema : de wereld van de kerk (eerste graad); oud- en nieuw-testament, de kerk : ontmoeting met het heilige, huis van mensen, huis van God (tweede graad); richtingwijzers voor je leven (derde graad).

Er wordt gestreefd om zoveel mogelijk te visualiseren, thema's uit te drukken in doc-activiteiten; dit naast de meer traditionele cognitieve en affectieve vaardigheden. Het geheel beoogt een attitude waarbij de leerlingen hun leven inrichten naar de door hen verworven vaardigheden.

SECUNDAIR ONDERWIJS : het wekken van een metafysisch reveil

Het leerplan voorziet de continuïteit te verzekeren met het leerplan lager onderwijs. Er wordt op verantwoorde wijze overgestapt van een catechetische naar een meer theologische benadering. Orthodoxie versus moderniteit vormen het voorwerp voor de uitbouw van een persoonlijkheid gekenmerkt door een kerkelijke maturiteit.

De diverse maatschappelijke gebeurtenissen en schoolactiviteiten worden gevolgd om desgevallend een standpunt te geven, om desgevallend vakoverschrijdend te werken. Er wordt ten stelligste vermeden een levensbeschouwelijke vorming te geven los van het reële leven.

In de drie graden komen zowel een historisch, een bijbelse als een elementair theologische benadering aan bod : aandacht voor de leer over de mens of antropologie met inbegrip van de vele aspecten van het existentieel avontuur van onze jonge mensen, geschetst vanuit het wereldbeeld en gesitueerd binnen de domeinen van de ethiek en de ecologie.

Naast verantwoord didactisch materiaal, tijdsbanden en overzichten, de leerlingen aan zelfstudie en onderzoek laten doen via de moderne media.

TOT SLOT Het leerplan staat ten dienste van het godsdienstonderwijs van onze kinderen. Dit onderwijs is ingekaderd in het regulier onderwijs en vormt er een integraal onderdeel van. Het draagt bij tot de ontwikkeling van de kinderen op affectief, cognitief en attitude niveau vanuit de invalshoek "levensbeschouwing en moraal".

2.2 Jaarplan LO: Herwerkte uitgave 2003

JAARPLAN LAGER ONDERWIJS

Eerste graad:

Thema:

de wereld van de Kerk (de verhalen over Jezus, de Heiligen, de Kerk)

Doelstelling:

De eerste twee jaren bestaan uit een (nadere) kennismaking zonder specifieke gerichtheid.

We maken hier ook nog geen onderscheid tussen cognitief-, affectief- en attitudeniveau, daar dit nog sterk verweven is met elkaar: De leerlingen maken (nader) kennis met de wereld van de Kerk.

De ln. horen een aantal verhalen, zien (kleuren) de daarbij horende iconen, gaan het verband aanvoelen met het ritme van het jaar en de Feesten in de Kerk.

De ln. leren iets over wat we doen in de Kerk, wat daar zoal gebeurt (ook leren ze een enkel gebed uit het hoofd, m.n. het Onze Vader en Koning van de Hemel).

Behalve bij de gebeden wordt er nog niet naar gestreefd dat de ln. iets actief memoreren. Daar waar de kinderen bij de meeste andere vakken reeds in het eerste leerjaar 'gedwongen' worden zich met name sterk cognitief te ontwikkelen, laten we bij godsdienst het kind nog zoveel mogelijk kind zijn, en mogen de ln. zich op een kinderlijke wijze verwonderen in de wereld van de Kerk.

Werkwijze:

In de eerste graad dient erop gelet te worden dat er vooral visueel gewerkt wordt: platenboeken, kijkbijbel, tekeningen maken, kleurplaten inkleuren.

Verder bestaan de lessen voor een groot deel uit doe-dingen: tekenen, kleuren, zingen, knutselen, wandelen ...

1ste leerjaar.

Zomervakantie tot allerheiligenvakantie: (8 à 9 weken; 16 à 18 lessen)

Thema: De kerk.

- De icoon: wat is een icoon?
Wat staat er op de icoon waarvoor we het gebed doen?
Daarbij iconen inkleuren, opplakken, triptiekjes maken.
- Kruis/kruissteken: Hoe maken we het kruissteken?
Waarom maken we het teken van het kruis?
Daarbij een mooi kruis knutselen.
- Het gebed: Waarom bidden we? Wat kunnen we zeggen?
Wanneer kunnen we bidden? Hoe kunnen we bidden?
Waar kunnen we bidden?
Kort gebedje aanleren.
- De kerk: Huis van God; daar kunnen we samen bidden;
Ergens bijhoren: je bent niet alleen.
- *Alles heb ik - Alles is bij*
Allerheiligenvakantie tot kerstvakantie: (6 à 7 weken; 12 à 14 lessen)
- De kerk: de belangrijkste gebeurtenissen eenvoudig uitleggen:
Wat doen we in de kerk? Hoe ons gedragen?
Wie zien we? (priester, gelovigen; koor, misdienaars,...)
Wat doet de priester? (hij werooft, leest uit het evangelieboek, hij geeft de Heilige Communie)
Daarbij een evangelieboek en/of een kerk knutselen.

- De Heilige Nicolaas van Myra.

- *Frank van Toren* } *officiële*
Man.

- De inleidende lessen worden besteed om kennis te laten maken met het gebed waarmee elke les begint.

- Leren dat we als persoon deel uitmaken van kleinere en grotere gemeenschappen. We leven niet enkel als individu maar ook met en dankzij anderen (verbondenheid).

Waarom bidden we samen?

- Kennismaken met de Kerk.
Uitleg geven bij de Heilige Communie. Wat is dat?
Ook het verschil duidelijk maken met de Katholieke kerk (eerste communie)

- een verband leggend met de uitdelende Sinterklaas.

- Engelen:

Wie heeft ze geschapen? Waarom? Wat is hun taak?

De aartsengel Michaël en Gabriël.

De beschermengel.

Hierbij een engel knutselen.

Thema: Kerstmis.

Verschijning van de engel aan Maria.

Naar Betlehem: een vermoeiende reis.

In Betlehem: nergens plaats.

Jezus wordt geboren. (licht in de duisternis)

Daarbij wat knutsellessen: kribbe, kerstballen, ...

Kerstvakantie tot carnavalsvakantie: (5 à 8 weken; 10 à 16 lessen)

Thema: Jezus.

Verhalen uit het Nieuwe Testament (kennismaken met Christus):

- De baby Jezus groeit op tot een heel bijzondere man, Hij is lief voor iedereen en helpt iedereen:

Jezus en de verlamde man.

Bartimeüs.

Zacheüs.

Jezus en de kinderen.

- Jezus leert de mensen bidden.

Gebeden leren om samen met kinderen te bidden.

- als bescherming voor de mensen: beschermengelen: aartsengelen krijgen bijzondere taken van God, zijn boodschappers van God.

- Kinderen voelen de liefde en geborgenheid bij de geboorte van Jezus. Ze zien het contrast tussen de omstandigheden rond de geboorte van Jezus en die bij de geboorte van kinderen bij ons. Ook contrast tussen licht en duisternis (kracht van het licht dat de duisternis verjaagt). Jezus werd in een armoedige en eenvoudige omgeving geboren. Waarom koos God zo'n nederig begin voor Jezus?

Ze vernemen waarom Jezus belangrijk is: Jezus zal God dichterbij de mensen brengen.

- Doel is de menslievendheid van Jezus leren kennen. En leren "Ik ben de moeite waard". Zijn aandacht ging naar zieken en naar mensen die zich niet bemind voelden; en ook ontdekken dat Hij weerstand oproep bij sommige mensen (bv. verhaal van Zacheüs).

Mensen worden anders als ze Jezus echt ontmoeten: ze worden 'nieuw'.

Ze beseffen dat kinderen zich soms niet bemind voelen; ze leren aandacht hebben voor bv. afwezigen en zorg en begrip te hebben voor wie niet mee kan of iets niet begrijpt.

- Jezus leert ons God aan te spreken als Vader. Hij is een Vader die ons liefdevol draagt en ons oproept om mee zijn Rijk te realiseren. Jezus nodigt ons uit om met onze noden bij God te komen. Gevoelens leren toevertrouwen aan God. Jezus, Maria. Jezus leren kennen als biddend mens. Zelf leren bidden en ondervinden hoe zij zich daarbij voelen.

Carnaalsvakantie tot paasvakantie: (4 à 5 weken; 8 à 10 lessen)

Thema: Pasen.

- Intocht in Jeruzalem.
- Jezus wordt gekruisigd. (kort)
- Jezus wordt begraven. (kort)
- De Opstanding.

De nadruk leggen op blijde gebeurtenissen zoals Intocht en Opstanding.

Paasvakantie tot zomervakantie: (10 à 13 weken; 20 à 26 lessen)

Thema: Hemelvaart en Pinksteren.

- Rond de paasvakantie vóór het Orthodox Pasen, knutsellessen met eieren, eierdopjes.
- Hemelvaart.
- Pinksteren.

(vertrouwen en veiligheid zijn belangrijk voor kinderen)

- Intocht: kinderen maken kennis met de vreugde om de komst van Jezus. Ze zien de symbolische waarde van de ezel (= eenvoud) in contrast met die van het paard (= macht). Ze zien ook dat Jezus anders is dan we verwachten.
- Opstanding: ze zien dat ondanks teleurstelling hoop kan blijven bestaan. Gods liefde is sterker dan de dood.

- Met beeldmaterieel spreken over het nieuw leven dat voortkomt uit het ei, een verband leggend met het Nieuw Leven dat uit het graf opstaat.

- Jezus geeft Zijn leerlingen een opdracht: de blijde boodschap doorgeven en dopen "in de naam van de Vader, en de Zoon, en de Heilige Geest". Jezus belooft ook de komst van de Heilige Geest. Ook wij kunnen de blijde boodschap doorgeven.

- De Heilige Geest geeft de leerlingen kracht. En ook ons.

2de leerjaar.

Zomervakantie tot allerheiligenvakantie:

(8 à 9 weken; 16 à 18 lessen)

schrijving + notulen : Thema Geest de Vader

Thema : Moeder Gods.

- Geboorte van de Moeder Gods
- Tempelgang van de Moeder Gods
- Verschijning van de Engel aan Maria
- De droom van Jozef.

Thema: Johannes wordt geboren.

- Verschijning van de Engel aan Zacharias
- Elisabeth wordt zwanger.
- Johannes wordt geboren.

Allerheiligenvakantie tot kerstvakantie:

(6 à 7 weken; 12 à 14 lessen)

Thema : Kerstmis.

- Jezus wordt geboren
- Engelen en herders
- De Wijzen
- Koning Herodes en de vlucht uit Egypte

- God geeft de mensen die in Hem geloven, waar ze om vragen.
- Hier wordt duidelijk dat Maria bijzonder is; God stuurt engelen om haar te voeden.
- Waarom werd Maria uitgekozen om de moeder van de Zoon van God te worden? Wat voor vrouw was zij? Hoe voelde Maria zich toen ze dat hoorde?

- Zacharias twijfelt aan God; gevolg is dat hij niet kan praten tot Johannes geboren wordt.

- Het gaat om een bijzonder kind, dit wordt duidelijk in de naam die onverwacht is: Johannes (= de heer is genadig). Johannes zal aankondiger van Jezus zijn. Hij zal een profeet zijn en het Koninkrijk van God predikken.

- Jezus wordt in een stal geboren. Waarom koos God zo'n nederig begin?
- De arme herders krijgen als eerste de Blijde Boodschap te horen. Mensen die eenvoudig zijn, zijn de eersten in de ogen van God. Ze zien dat ze met een lied uitring kunnen geven aan hun vreugde voor Jezus. Die voor alle mensen gekomen is (zoals de engelen). De engelen zijn de hemelse boodschappers: God in de hemel wil door middel van Jezus vrede geven op aarde.

- Jezus is heel belangrijk want de koningen komen van heel ver (het Oosten). Het belang en symboliek van de geschenken zien. Geschenken geven is ook een uiting van vreugde.

- Door de reactie van Herodes voelen kinderen aan dat Jezus niet door iedereen aanvaard werd. Herodes ziet Jezus als een bedreiging.

Kerstvakantie tot carnavalsvakantie:
(5 à 8 weken; 10 à 16 lessen)

Thema: Jezus' leven.

- Ontmoeting in de Tempel.
- Kind Jezus in de Tempel.
- Doop in de Jordaan + Ons doopsel.
(knutselen duif)
- Jezus en Zijn leerlingen.
- Het eerste wonder: de bruiloft in Kana.
- Storm op zee
- Vijf broden en twee vissen (> > delen)
- (ev. Jaitus' dochter)

Carnavalsvakantie tot paasvakantie:
(4 à 5 weken; 8 à 10 lessen)

Thema: Pasen.

- Intocht in Jeruzalem
- Tempelreiniging
- Laatste Avondmaal + Eucharistie

- God doet wat Hij beloofd heeft. Laten zien hoe Simeon uitkeek om Jezus te zien en hoe gelukkig hij was toen het eindelijk gebeurde. Eventueel ook iets over oude mensen vertellen.

- De kinderen zien dat Jezus veel over God weet, want Hij is de Zoon van God. Hij is Leraar van alle mensen, het Levende Woord van God; de Weg om God te leren kennen.

- De openbaring van de Drie-Eenheid laten zien. En God noemt Jezus 'Mijn Zoon'.

- De leerlingen laten alles vallen en volgen Jezus. Wat kunnen wij hiervan leren? Jezus roept ook ons.

- Jezus redt het feest, Hij maakt de mensen blij.

- Jezus is Heer. Dat ontdekken de leerlingen. Ze dreigen te verdrinken maar het water wint niet. Jezus slaapt omdat Hij vertrouwd heeft. Hij wordt niet heen en weer geslingerd door de natuur; Hij is er meester over.

- De jongen deelt het weintje wat hij heeft. Kinderen leren het belang van delen.

- Intocht: kinderen maken kennis met de vraagde om de komst van Jezus (in contrast met de mensen die de houding van Jezus afkeuren). Ze zien de symbolische waarde van de ezels (= eenvoud) in contrast met die van het paard (= macht). Ze zien ook dat Jezus anders is dan we verwachten.

- Tempelreiniging: kinderen leren Jezus kennen als iemand die reageert als bepaalde praktijken God niet respecteren. Jezus kan ook verontwaardigd en woedend zijn; maar deze verontwaardiging en woede komt voort uit een positieve drijfveer.

- Laatste Avondmaal: Ontdekken dat Jezus hier afscheid neemt. Beseffen dat brood en wijn in de eucharistie een herinnering zijn aan het Laatste Avondmaal. En brood en wijn zien als tekenen van Christus' aanwezigheid in de geloofsgemeenschap.

- Verraad en gevangenneming
- Proces van Jezus
- Jezus wordt gekruisigd
- Jezus wordt begraven
- De Opstanding

Paasvakantie tot zomervakantie:
(10 à 13 weken; 20 à 26 lessen)

Thema : Jezus leeft en verschijnt aan Zijn leerlingen.

- De Emmaüsgangers
- De ongelovige Thomas
- Op het meer

Hemelvaart.

Pinksteren.

- Verraad: De houding van Jezus tegenover Judas zien. Wordt hij behandeld als een vijand? War kunnen wij van Jezus leren? Ook angst van Jezus aanhaken: Hij is ook mens
- Kruisiging: Jezus blijft trouw aan Zijn levenstaak, tot in de dood. Totale overgave aan Gods liefde. Jezus sterft voor onze zonden.
- Opstanding: ze zien dat ondanks teleurstelling hoop kan blijven bestaan. Gods liefde is sterker dan de dood.

- Jezus is op een nieuwe wijze aanwezig over de dood heen. Na Zijn dood hebben de leerlingen ervaren dat Hij nabij bleef. Hij is verteen. Dit is ook de manier waarop mensen vandaag geloven dat Hij als Christus nabij is.

- In onze samenleving ook mensen die van Jezus gehoord hebben maar niet in Hem geloven. En jij? Heb jij bewijs nodig? ~~verschijnt~~ ^{Jezus verschijnt}

- Petrus geloof en vertrouwt op Jezus. En jij?

- Jezus geeft Zijn leerlingen een opdracht: de blijde boodschap doorgeven en dopen "in de naam van de Vader, en de Zoon, en de Heilige Geest". Jezus belooft ook de komst van de Heilige Geest. Ook wij kunnen de blijde boodschap doorgeven.

- De Heilige Geest geeft de leerlingen kracht. En ook ons.

JAARPLAN LAGER ONDERWIJS

Tweede graad – leerjaar 1 (klas 3):

Thema:

Het Oude Testament; we verwonderen ons over God en wat Hij gemaakt en gedaan heeft.

Doelstelling:

We richten ons nu met name op de ethiek/de levenswijze. De verhalen worden gelezen als 'actuele' verhalen; gelezen 'vanuit de Kerk'.

Cognitief: De lln. leren een aantal verhalen kennen waarin God voor de mensen zorgt/ Zich laat kennen. Ze kunnen een aantal van die verhalen navertellen.
Ze kunnen aangeven hoe een aantal verhalen een richtingwijzer zijn voor hun gedrag.

Affectief: De lln. voelen aan dat God Zich actief met ons leven bezig houdt. Ze krijgen gevoel voor/ ontwikkelen hun gevoel voor het Heilige zoals dat te ervaren is in het 'gewone' leven. De lln. verweven de verhalen uit de Bijbel met de verhalen uit hun eigen leven.

Attitude: De lln. willen graag meer verhalen leren kennen en gaan zelf lezen in een kinderbijbel. De lln. gaan zelf op zoek naar het Heilige. De lln. gaan proberen hun leven in te richten naar de grote voorbeelden uit het Oude Testament.

Het programma geeft de "chronologische" lezing; in de uitwerking moeten steeds de levens-voorbeelden centraal staan. Ook wordt daar waar het kan, een verband gelegd met het Nieuwe Testament.

3de leerjaar.

Zomervakantie tot allerheiligenvakantie:

(8 à 9 weken; 16 à 18 lessen)

Thema: In het begin.

- Schepping en de Tuin; mens als Beeld van God (> > icoon)
↳ *beeld beschouwen.*

- Natuur: vervuiling (op de speelplaats, in het bos, door de grote fabrieken)

- God plaatst de mens in de Tuin
- De mens verliest de Tuin
- Noach
- De Toren van Babel

Allerheiligenvakantie tot kerstvakantie:

(6 à 7 weken; 12 à 14 lessen)

Thema: de aartsvaders.

1. Abraham, de Vader van het geloof (ons grote voorbeeld):

- Abraham gaat verhuizen.
- Abraham en Lot.
- De afspraak van God met Abraham (het visioen en de 3

- Godsbeeld : God die leven geeft, Schepper van al wat leeft. Chaos verdwijnt als Gods scheppingswerk begint.

Ze zien de betekenis van : "En God zag dat het goed was" en later bij Adam en Eva: het kwaad dat in de wereld komt.

De samenhang en de harmonie in de schepping: verwondering en dankbaarheid. Ze zien de schepping als een geschenk waarin de mens een eigen plaats heeft als beeld van God.

- Dit is een gave maar ook een opgave: zorgen voor de natuur. De schepping is ons toevertrouwd, wij zijn medewerkers in de schepping (van God).

[Leren dat de natuur levensnoodzakelijk is voor de mens. Leren de natuur respecteren vanuit het geloof in de scheppende God. Ze leren hoe mensen en organisaties zich inspinnen om de natuur te behouden: ze leren hoe ze thuis en op school kunnen deelnemen aan de zorg van de natuur.

- over hoe het kan.
- ongetuigdheid.
- de mensen maken het te bont. God maakt een nieuw begin met Noach
- hoogmoed

- Wat Abraham bijzonder maakt is zijn geloof in God en zijn vertrouwen dat God Zijn beloften in vervulling laat gaan. Daarom wordt hij ook de "Vader van alle gelovigen" genoemd. Hij heeft God zo lief dat hij zijn enige zoon wil offeren.

Kinderen zien hoe God reageert als we gehoorzamen.

mannen > > Drie-Eénheid)

2. **Isaak**, het kind dat de lach bracht:

- Isaak wordt geboren
- Het offer (en offeren > > eucharistie)
- De vrouw van Isaak

3. **Jakob** (Israël):

- Jakob en Esau
- Jakob bedriegt
- Jakob gezegend
- De vrouwen van Jakob
- De kinderen van Jakob: 12 zonen (stamboom)

Via stamboom link naar Kerstmis: Kort het kerstverhaal en aanvullend een kerstverhaal dat toont waar Kerstmis om gaat.

Kerstvakantie tot carnavalsvakantie:

(5 à 8 weken; 10 à 16 lessen)

Thema: Jozef.

1 Het volk Israël komt in Egypte:

- Jozef het lievelingszoonnetje
- Jozef verkocht
- Jozef en Potifar
- Jozef in de gevangenis
- Jozef en de farao; Jozef onderkoning van Egypte
- De broers in Egypte
- Jozef verenigd met zijn familie

- Ook eerstgeboorterecht uitleggen: de oudste zoon kreeg dubbel erfdeel maar hij was ook verplicht zich in te zetten voor de andere kinderen. Als hoofd van de familie moest hij instaan voor zijn broers. Daar komt ook de zegen en de belofte van God bij.

- maar God helpt hem en waarom?

- bedrog

- wie is hier de eerstgeborene? Door aparte behandeling laat Jakob merken dat hij

Jozef zo ziet

- jaloezie en pesten.
- vals beschuldigen

- God helpt Jozef

- eerstgeborene; Jozef zet zich in voor zijn familie maar ook voor Egypte
- God maakt van iets slechts iets goeds (redding van de hongernood).

Thema: Mozes.

Slavernij in Egypte:

- Jaren later: slavernij, kindermoord
- Mozes wordt gered
- Mozes verzet zich tegen het onrecht en moet vluchten
- Mozes krijgt een opdracht (brandend braambos)

Carnavalsvakantie tot paasvakantie:

(4 à 5 weken; 8 à 10 lessen)

Bevrijding uit Egypte:

- De plagen
- Uittocht (en Pesach/Pasen > > Pasen van Christus, ons Pasen)
- Doortocht, het lied van Mirjam (en Pasen > > Opstanding)

Paasvakantie tot zomervakantie:

(10 à 13 weken; 20 à 26 lessen)

In de woestijn:

- Manna en water uit de rots
- Mozes en de 10 geboden (God leert ons hoe wij moeten leven: grondregels)
- Het gouden kalf
- Het Beloofde Land

- Volk Israël vormt een bedreiging voor de farao.
- Want God heeft een plan met Mozes.

- God spreekt tot Mozes en zegt: "Ik Ben".

- De macht van God wordt duidelijk. Er is onzekerheid bij de Israëlieten.
- Pascha: eerste paasfeest. God redt de Israëlieten.

- Ook wij kunnen God danken met liederen, psalmen.

- God zorgt voor water en voedsel. Hij laat Zijn volk niet in de steek.
- De 10 geboden zijn wegwijzers voor het leven. We onderscheiden twee groepen: 1ste groep: verhouding tot God wordt bepaakt; 2de groep: verhoudingen tussen de mensen onderling. Welke regels moeten ze thuis, op school, op andere plaatsen volgen? Waarom zijn regels belangrijk?
- afgoden
- God houdt Zijn belofte.

Thema: Het Beloofde Land.

De verovering van Kanaän:

- Rachab
- De muren van Jericho

1 - De Israëlieten vertrouwen op God: het geschreeuw en blazen op de hoorns doet de muren instorten. Als wij volledig op God vertrouwen, kan ons geloof ook alles overwinnen.

- Voor alle verhalen in het derde leerjaar geldt dat we er een les uit kunnen leren. De kinderen leren door de bijbelverhalen in het Oude

Testament over:

- ongehoorzaamheid (Adam en Eva), wortel van het kwaad: als God willen beschikken over leven en dood.
- ver van God leven (Noach),
- hoogmoed (de Toren van Babel),
- bedrog (Jakob en Esau),
- jaloezsheid (de broers van Jozef),
- twijfel en ongeloof (het volk Israël), de lange tocht door de woestijn is een tijd van beproeving: onderweg leren ze hoe ze moeten handelen.
- afgoderij (het gouden kalf)

en de gevolgen hiervan; maar ook over: gehoorzaamheid (Abraham en Mozes) en totale overgave (Abraham).

De kinderen verweven de verhalen uit de Bijbel met de verhalen uit hun eigen leven. Ze gaan proberen hun leven in te richten naar de grote voorbeelden uit de Bijbel. Hebben zij ooit iets gedaan wat niet mocht? Hoe voelden zij zich toen? Had hun gedrag gevolgen voor anderen mensen? Wat hebben ze ervan geleerd? Kinderen zijn gevoelig voor normen en regels, ze controleren ook of iedereen zich eraan houdt. (bv. bij een spel moet iedereen zich aan de regels houden). Maar situaties, omstandigheden en gevoelens zijn volgens hen

bijkomstig en kunnen niet gekoppeld worden aan wetten. Iedereen is gelijk voor de wet (rechtvaardigheid). Kinderen ontdekken motieven om goed of kwaad te handelen. Ze ontdekken wat gewetensvol handelen is en welke gevoelens dit nalaat.

(geweten is in elke mens aanwezig: zet aan tot goed handelen door de liefde)

Ze leren rekening houden met de motieven die aan de basis liggen van het handelen van mensen en beoordelen wat goed en kwaad is. Ze leren wetten, reglementen en afspraken zien als een hulp om goed te kunnen handelen. De 10 geboden zijn wegwijzers voor het leven.

JAARPLAN LAGER ONDERWIJS

Tweede graad – leerjaar 2 (klas 4):

Thema:

Het Oude Testament, Nieuwe Testament en de Kerk wijzen ons een richting.

Doelstelling:

Overgang wordt duidelijk van Oude Testament naar Nieuwe Testament. Het Nieuwe Testament bouwt voort op het Oude Testament.
Het Nieuwe Testament wordt systematisch gelezen. De verhalen worden met name thematisch gelezen, als 'actuele' verhalen (Christus spreekt nu tot ons; Hij is nu onder ons).

Cognitief: De lln. kunnen zelf een aantal verhalen vertellen.

De lln. kunnen aangeven hoe Jezus richting wijst voor ons leven.
Ze herkennen de vastenperiode als oproep tot bekering.

Affectief: De lln. verweven de verhalen met de verhalen uit hun eigen leven.
Ze voelen aan dat God vergeving schenkt en nieuwe kansen biedt.

Attitude: De lln. gaan proberen hun leven in te richten naar het grote voorbeeld van Jezus Christus en de Heiligen.

4de leerjaar.

Zomervakantie tot allerheiligenvakantie:

(8 à 9 weken; 16 à 18 lessen)

Thema: Koningen en Profeten (O.T.)

- Samuël
- Saul wordt koning
- David
- Salomo en de Tempel
- (ev. Elia)
- Daniël
- Simson
- Profeten (over hoe wij moeten leven en voortuitwijzingen naar Christus)
- Als ballingen weg (+ psalm 136 – gezongen?)
- Terug uit ballingschap: wachten op de echte Koning ... (Messias > > Christus)

Allerheiligenvakantie tot kerstvakantie:

(6 à 7 weken; 12 à 14 lessen)

Thema: Johannes de Doper – Begin van Jezus' leven

- Kerstverhaal

- De laatste Richter. Richteren waren mensen die God zo vertrouwden dat ze niet bang waren voor de vijanden van Israël. Samuël leerde al heel jong dienen. Wij kunnen God ook dienen hoe jong we ook zijn.

- I foutd zich niet aan Gods voorschriften.

- David is een hertensperoon, wordt geroepen om een herder voor zijn volk te worden.

- Kreeg wijsheid van God. Bouwt Tempel om eer te bewijzen aan God.

- Vertrouwt op God en bidt. God retd hem.

- Is een sterke man maar laat zich bedriegen door een vrouw.

- Profeten protesteerden tegen alles wat het volk afhaald van de dienst van de Heer. In moeilijke tijden zoals ballingschap gaven ze hoop op redding; ze gaven Gods belofte op een nieuwe toekomst door.

(Jona: Hij doet juist wat hij niet moet doen. Hij vlucht, maar kan zijn opdracht niet ontlopen. Ver van God (in den hoge) vlucht hij weg en komt in de diepte (in de vis). Maar hij wordt gered. Hier zien we dat mensen het soms moeilijk hebben met wat God vraagt.)

- Jesaja schrijft ongeveer 700 jaar eerder over het Goede Nieuws. (Jes. 9: 5,6)

- Kerstmis: arme herders worden ontvangen door de Koning en geleerden leren iets nieuws van een jongetje in een vloedbak.

Kerstverhaal lezen als verhaal waarin christenen hun geloof in Jezus als de

- Het leven van Johannes de Doper
- Jezus in de woestijn
- De bergrede

Kerstvakantie tot carnavalsvakantie: (5 à 8 weken; 10 à 16 lessen)

Thema: De Parabels, het grote ideaal van het Koninkrijk.

- Wat is het Koninkrijk? (wat zegt Jezus dat we moeten doen?)
Bv. De rijke dwaas; Tanve en onkruid.
- Ingaan in het Koninkrijk.
Bv. Huurders in de wijngaard; Het Verloren Schaaap; De verloren munt; Het bruiloftsfeest.
- De Koning dienen.
Bv. De drie knechten; Huizenbouwers; De Barmhartige Samaritaan; Vergeving (7 X 70 maal); Arbeiders in de wijngaard; De weduwe die volhield.

Carnavalsvakantie tot paasvakantie:
(4 à 5 weken; 8 à 10 lessen)

- Zachtsein

Thema: De Voorvasten.

- Zachtsein

Messias, Zoon van God, uitdrukken. De herdiers zien als boodschappers van het goede nieuws, en naar hun voorbeeld zelf het goede nieuws van de komst van Jezus aan anderen door te geven.

- De mensen moeten zich voorbereiden en hun leven veranderen. Als teken hiervan worden ze gedoopt. Ook Jezus laat zich dopen. Hij wij één met het volk zijn.
- verzoeking. Wij worden dagelijks op de proef gesteld. Welke weg kiezen wij?
- Christus leert ons hoe wij moeten leven.

- Jezus gebruikt gelijkenissen om Zijn volgelingen te helpen om meer van Gods Koninkrijk te verstaan. Hij gebruikt dingen uit het dagelijkse leven als voorbeeld voor Zijn onderwijs. Hij zegt dat wanneer wij God om vergeving vragen Hij ook onze zonden wil vergeven. Als wij het Koninkrijk willen ingaan, moeten we voor Hem leven. In Zijn gelijkenissen heeft Jezus laten zien, hoe wij dit kunnen doen.

- Bv. Bij het verloren schaap is in de goedheid van de herder, de goedheid van God herkenbaar. Er is vreugde bij het terugvinden van wat 'verloren' is.
- Bv. Bij het verhaal van de Barmhartige Samaritaan kunnen we zien dat het Rijk van God bestaat in de liefde die niet bepaald wordt door racisistische of andere vooroordelen. Ze beseffen dat het nalaten het goede te doen, verkeerd is in de ogen van God (houding van de priester en de leviet).
- Ze voelen wat het is om in de steek te worden gelaten, maar ook hoe het voelt om in een nood situatie geholpen te worden door anderen.
- Wie is mijn naaste? Dat is de vraag in dit verhaal. En het grote gebod: God liefhebben boven alles en je naaste liefhebben als jezelf. Ook zien kinderen het volgende: alleen maar regels volgen (priester en leviet worden onrein als ze een zieke of dode aanraken en kunnen dan hun dienst in de tempel niet vervullen) of werkelijk onzinnig naar mensen.

- Oproep tot bekehring. God is bron van Liefde. God schenkt vergeving en biedt nieuwe kansen.
- actief naar Jezus op zoek zijn, door Hem aangeraakt, durven te veranderen. Verlangen om Jezus te zien, is de eerste stap op weg naar de redding.

- De Farizeeër en de Tollenaar

- De Verloren Zoon > > lessen over de biecht

- Het Laatste Oordeel

- Vergevingszondag: Verdrijving uit het Paradijs

- Jezus geeft zelf het grote voorbeeld: lijden en dood.

Paasvakantie tot zomervakantie: (10 à 13 weken; 20 à 26 lessen)

Thema: Heiligen.

Lessen over de grote voorbeelden:

- De Martelaren (en de nieuwe Martelaren)
- De Heilige Artsen
- De Heiligen die zorg droegen voor anderen
(Anastasia door concrete zorg, Johannes van Kronstadt door sociale actie, de Heilige Silouan door zijn gebeden, ev. Ook Moeder Maria van Parijs, of westerse Heiligen van de eigen omgeving zoals pater Damiaan)

ev. Heiligen uit kind bespreken

- Vroomheid en berouw. We moeten onszelf zien zoals we echt zijn. De juiste houding. We kunnen onze nederigheid, eerbied, respect, dankbaarheid, ... uitdrukken via ons lichaam. We kunnen spreken met ons lichaam: troosten, bemoedigen, knielen, handen vouwen, bidden, ...

- als we maar terugkeren; berouw; spijt. Er is vreugde bij het terugvinden van wat 'verloren' is. God is als een Vader die Zijn verloren zonen opvangt en nieuwe kansen geeft. Kinderen zien dat als iemand je vergeeft, je daardoor nieuwe kansen krijgt, waardoor je helemaal opnieuw kunt beginnen. Link leggen naar henzelf en hun ouders. Ouders vergeven hun kinderen altijd en geven nieuwe kansen. Ook de jaloezheid van de oudste zoon vermelden; link naar hun familie.

- het doet er iets toe hoe wij leven. Onze redding en berechting hangt af van onze goede daden. We worden slechts gered door Christus te dienen.

God is het begin en het einde; God heeft het eerste en laatste woord. En ook de Nieuwe Schepping.

- We horen woorden van verzoening en vergevingsgezindheid. Zo beginnen we aan de Grote Vasten: door elkaar te vergeven opdat God ons zou vergeven.

- Gods eindeloze liefde wordt geopenbaard. Jezus sterft om aan allen leven te geven.

- Heiligen leren kennen als christenen van vroeger, die vandaag nog als voorbeeld kunnen gesteld worden.

Kinderen leren mensen waarderen die zich vanuit hun geloof in Gods liefde, inzetten om nabij te zijn bij mensen die lijden.

(Ev. Ook bijbelverhalen lezen waarin hetzelfde beeld naar voren komt bv. bij pater Damiaan: verhaal van de 10 metaatsen)

JAARPLAN LAGER ONDERWIJS

Derde graad – leerjaar 1 (klas 5):

Thema:

De kerk, huis van de mensen, huis van God
De kerk als ontmoetingsplaats met de Heilige.

Doelstelling:

De lln. leren een en ander over het kerkgebouw, de iconen, de liturgische voorwerpen, de gewaden, de gang van de Heilige Diensten. Dit wordt altijd verbonden met liturgische teksten en verhalen uit het Oude en Nieuwe Testament.
Hierbij leren de lln. dit alles kennen als een 'heilig gebeuren'.

Cognitief: De lln. weten hoe de Kerk is ingericht, kennen de namen van de verschillende delen en weten wat daar gebeurd tijdens de Heilige Diensten.

De lln. kennen de namen van een aantal liturgische voorwerpen en kunnen zeggen waartoe die dienen en wanneer die gebruikt worden in de Heilige Diensten.

De lln. kunnen aan de hand van de liturgische kleding aangeven of iemand acolyth, diaken, priester of bisschop is. Ze weten ook wat die verschillende mensen doen in de Heilige Diensten en kunnen aangeven wie er nog meer een belangrijke rol spelen (zangers, lezer, starosta, het volk).

Affectief: De lln. raken 'geïnteresseerd/geïntrigeerd' door het heilige spel en de heilige ruimte.

Attitude: De lln. gaan, wanneer ze een kerk binnenkomen, beter kijken, beter luisteren (en daardoor beter begrijpen wat er gebeurt).

5de leerjaar.

Zomeravankantie tot allerheiligenvakantie: (8 à 9 weken; 16 à 18 lessen)

Thema: De Kerk – Indeling

De drie delen van de kerk met de iconografische invulling:

- Narthex voor de ongedoopten
- Schip voor de gelovigen
- Altaar voor God

Iconostase.

Allerheiligenvakantie tot kerstavankantie: (6 à 7 weken; 12 à 14 lessen)

Thema: De Kerk – Proskomidie/Altaar.

Het Altaar met alles wat zich daar bevindt en wat daar gebeurt:

- Proskomidie (de hele Kerk rondom Christus) en
- Eucharistie (Christus onder ons, wij verenigd in Christus)

Kerstvakantie tot carnavalsvakantie: (5 à 8 weken; 10 à 16 lessen)

Thema: De Kerk: Liturgische gewaden - Kerkgemeenschap.

De gewaden en aan de hand daarvan een begrip van de Kerk als biddende gemeenschap van mensen:

- het stichtaar

- De betekenis ontlekken van de symboliek van het kerkgebouw, bv. plattgrond, en de iconostase.

- De iconostase: Waar zit die? Waarvoor dient die?

Christus

Moeder-Godis

Trionfoog waardoor Christus tot ons komt

Heilige deuren van de Hemel (hier alvast een link naar

Kerstmis)

Engelen die het Paradijs bewaken en weer openen

- Bij de les over de Proskomidie ook iets over natuurlijke produkten: (gaven van God worden gaven van ons om ze terug te ontvangen als Gaven)

Bij deze lessen over Proskomidie en Eucharistie gaat het uitdrukkelijk om de Kerk als eschatologisch ge'geven'.

- Als persoon maken we deel uit van kleinere en grotere gemeenschappen (ergens bijhoren) We leven niet enkel als individu maar ook met en dankzij anderen (verbondenheid). Kerk als Lichaam van Christus.

- gedoopte, acolyth, lector, ...

Hierbij een link met de doop en de Doop in de Jordaan die dan net gevraagd is.

- Het stichhaar met oraar
- Epitrachiel
- Omofoor en mitra
- Zangers en anderen

Carnavalskantte tot paasvankantte: (4 à 5 weken; 8 à 10 lessen)

Thema: De diensten in de vastentijd

- Zondag van de Orthodoxie
- Heilige Gregorios Palamas
- Kruisverering
- Heilige Johannes Klimax
- Heilige Maria van Egypte
- Lazarozaterdag
- Palmzondag

Thema: De diensten in de Goede Week en Pasen

- Grote en Heilige Maandag: de verdorde vijgeboom
- Grote en Heilige Dinsdag: de 10 wijze en de 10 dwaze maagden

- de diaken; engel, verhanding tussen de hemel en de aarde
- priester: aan het Altaar
- bisschop, herder en opzener
- samen bidden; icoon van de Deisis
- De 40-dagentijd is een vreugdevolle, zuiverende tijd waarin we ons voorbereiden op het paasfeest door te bidden, soberder te leven, aandacht te hebben voor de medemens en stappen van bekering te zetten.
- Iconen worden hersteld. Overwinning van het ware geloof.
- Roept mensen op om God te beleven want je kan Hem niet vatten met je verstand.
- Geeft hoop, kracht om de moeilijke vastenperiode verder door te zetten. Kruis is onze redding.
- Schreef "De Ladder der geestelijke deugden". In dit boek lezen we hoe we als gelovige omhoog kunnen, langs de ladder, naar een heilige manier van leven.
- De berouwvolle zondares. Zij verandert haar leven en toont ons dat het nooit te laat is om berouw te hebben. En de liefde van God wordt getoond voor de gelovige die berouw heeft.
- Door Lazaros op te wekken, nog vóór Zijn lijden en dood, bevestigt Christus dat de hele mensheid zal verrijzen.
- Begin van de Grote en Heilige Week. Contrast laten zien tussen de morgen (blij begonnen) en de avond (de kerk rouwt want Jezus gaat Zijn lijden tegemoet.)
- Vasten wordt vervolgd met het rouwen van de Grote Week, die ons door de overwinning van de dood, zal leiden naar de vrijheid van de mens, die de verrijzenis is.
- ook wij verdorren geestelijk als we Christus niet als onze Redder erkennen.
- wij moeten waakzaam zijn want we weten noch dag noch uur
- Niet zoals de boelvaardige zondares moeten we berouw tonen dan ontvangt Christus ons met open armen. Ook verschill tonen

- Grote en Heilige Woensdag : de Boetvaardige zondares en het Heilig Myron
 - Grote en Heilige Donderdag: Laatste avondmaal
 - Grote en Heilige Vrijdag: Jezus ten grave gelegd
 - Grote en Heilige Zaterdag en Pasen
- Pasvakantie tot zomervakantie:** (10 à 13 weken; 20 à 26 lessen)
- Een heremem van de stof van de afgelopen jaren .
 - Over de Bijbel: de boeken van het O.T. de boeken van het N.T. Ontstaan van de Bijbel.
 - Symbolen:
 - a) we hebben symbolen om over God (Vader-Zoon-H. Geest) te spreken
 - b) De getallensymboliek begrijpen bv. 7, 12, 40
 - c) Symboliek van het Kruis
 - Bijbelse spreuken, zegswijzen in de dagelijkse omgangstaal
-
- tussen de vrouw (wordt gered) en Judas (is verloren). De betekenis van het Heilig Myron.
- Christus neemt afscheid. Instelling van de Eucharistie.
 - Christus wordt van het kruis genomen en in het graf gelegd. Proefheid om de Gestorvene maar ook blijheid want er is de hoop en de zekerheid van de verrijzenis.
 - Overwinning van de dood. Heilig Licht: licht dat nooit dooft. Christus opent de deuren van het paradijs zodat we kunnen deelnemen aan Zijn Koninkrijk.
 - Symbolen uit de paaswake (paaskaars, vuur, witte kleuren) leren kennen als tekens van leven en verrijzenis.
 - Ook de betekenis ontdekken van de symboliek in de liturgie bv. liturgische kleuren.
 - samenwaitend, synthetiserend) (zien dat het N.T. voortbouwt op het O.T.
 - Door de bijbel spreekt God met ons. Geschiedenis en ontstaan leren kennen.
 - bv. brandend braambos, Vader, Herdier, het Lam, de Duif, ...
 - bv. de 12 stammen, de 12 apostelen, de 40-dagertijd, 7 vette en 7 magere jaren in het Jozefverhaal, ...
 - bv. van Pontius naar Pilatus lopen; zijn kruis dragen, ...

JAARPLAN LAGER ONDERWIJS

Derde graad – leerjaar 2 (klas 6):

Thema:

Ons geloof en het ontstaan van de Kerk.

Doelstelling:

- Cognitief: De ln. kunnen de tekst inhoudelijk uitleggen
De tekst analyseren door het beantwoorden van schriftelijke vragen.
De Heilige Geest herkennen als Derde Persoon van de Drie-Eénheid.
De tekst historisch situeren, figuren kunnen situeren op een tijdsband
De betekenis van de tekst zien als uitnodiging tot geloof, hoop en liefde
De link leggen tussen een bijbeltekst, de liturgie en de sacramenten

- Affectief: De ln. voelen aan wat geloven inhoudt.
Ze herkennen dat de Heilige Geest werkzaam is in de mens, de mens beweegt en kracht geeft om het goede te doen.
De ln. verwonderen zich dat de Kerk al zo oud is en zich over de hele wereld verspreid heeft.

- Attitude: Voelen zich geroepen het werk van Jezus Christus en de apostelen in deze wereld voort te zetten.

Zomervakantie tot allerheiligenvakantie:
(8 à 9 weken; 16 à 18 lessen)

Thema : Ons Geloof.

- **Geloven- Wat is geloven?**
Een levend geloof
- s.o. Een vertrouwend geloof
Een waarachtig geloof
- **Het Geloof**
- Het Onze Vader
- de 12 Grote Feesten:
Geboorte van de Moeder Gods
Kruisverheffing
Tempelgang van de Moeder Gods
Kerstmis
Theofanie- Doop in de Jordaan
Heilige Ontmoeting
Verkondiging
Intocht in Jeruzalem - Palmzondag
Hemelvaart
- Pinksteren
- Verheerlijking op de berg Tabor
- Ontslapen van de Moeder Gods

6de leerjaar.

- vertrouwen en geloof zijn niet alleen geestelijke oefeningen: het geloof moet ons leven daadwerkelijk doordringen.
- geloof sluit vertrouwen in God in.
- we moeten eerst in God geloven dan pas kan Hij zich aan ons openbaren.
- we verkondigen ons geloof en vertrouwen in God.
- uitleg bij elke regel geven.
- voorbereiding van de redding van de wereld. Zij zal Christus baren. Die zal aterven om ons te redden.
- Kruis heeft onze redding en verlossing gebracht.
- Moeder Gods: Tempel van God.
- Menswording
- Openbaring van de Drie-Eénheid
- Heel zijn leven gewacht op de vervulling van een belofte dat hij met zijn eigen ogen de Messias zou zien.
- Volledige overgave; Maria is hierdoor het beeld geworden voor alle mensen.
- Hij is de Messias, de Verlosser, waar alle mensen naar verlangen.
- Christus keert terug naar Zijn Vader, Die Hem gezonden heeft. Hij verlaat ons om verheerlijkt te worden bij Zijn Vader en ons mee te verheerlijken.
- Nederdaling van de Heilige Geest. Openbaring van de Drie-Eénheid. De geboorte van de Kerk.
- De drie apostelen krijgen de kans iets van Jezus' goddelijke natuur te zien. Openbaart onze eindbestemming: de omvorming van ons wezen en de verheerlijking door de heerlijkheid van God zelf.
- Door Christus opnieuw tot leven gebracht. Zij heeft nu al het leven dat aan alle mensen is beloofd. We vieren de verheffing die beloofd is aan elke mens door de genade van God, op voorwaarde dat hij naar haar voorbeeld een leven leidt van nederigheid, gehoorzaamheid, lofprijzing en liefde aan de Heer.

Allerheiligenavakantie tot kerstvakantie:
(6 à 7 weken; 12 à 14 lessen)

Thema: de Goddelijke Liturgie en de Sacramenten.

- De Goddelijke Liturgie

- De sacramenten:
De doop:

Priesterambt:

Huwelijk:

Overlijden:

Ziekenzalving:

Biecht:

Eucharistie:

Bevrijden

- is niet enkel een herdenkingsmaal maar is de voortzetting van het Laatste Avondmaal. Om God te loven, te aanbidden, te danken, het Goede Nieuws verkondigen van Christus' dood en verrijzenis. We moeten deelnemen aan de eucharistie (Lichaam en Bloed van Christus).

- door de doop worden we opgenomen in de christelijke gemeenschap en we ontvangen de Heilige Geest. We worden ledematen van Christus' Lichaam, de Kerk, doordat we door water en de Geest opnieuw geboren worden in het leven van de Drie-Eenheid.

- wijden leven aan het heil van Gods volk.

- Priesterschap/Huwelijk: de liefdevolle zelfgave herkennen in het sacrament van het huwelijk; het priesterschap, het diakonaat en ander vormen van christelijk engagement.

(in het leven van Jezus ontdekken dat het geheim van de liefde zelfgave is)

- Uitvaartliturgie is onze laatste aardse ontmoeting met God. Door een christelijke begrafenis vieren we onze terugkeer naar God. Die ons het leven heeft geschonken. We bevestigen ons geloof in de dood en verrijzenis van Christus.

Zien hoe lijden en dood vaak verzwegen of verdrongen wordt. (men zwijgt de 'dood' dood)

Wat als lijden en dood mijn leven doorluisen? Is er reden tot hoop? Hoe omgaan met beperkingen, lijden en dood? Gods liefde is sterker dan de dood: Christus die gestorven is voor de mensen is verrees in de kracht van God; God = bron van hoop.

- Door zalving vragen we heling van onze lichamelijke en geestelijke zwakheden; sterking om kwalen te dragen zoals Jezus ze droeg en vergeving van onze zonden. Verhalen over Jezus met zieken, mensen met een handicap, gemarginaliseerde mensen; de reële als symbolische betekenis van blind zijn

(> -> Jezus als licht voor mensen die in duisternis leven), verblind zijn, melaats zijn, en genezen leren kennen. Gezondheid ervaren als een kostbaar geschenk.

- opricht om vergeving vragen: zo verzoeken we ons met God en de mensen en krijgen we zekerheid van Zijn eindeloze vergeving en barmhartigheid.

- We worden verenigd met Christus. We vragen om Zijn vergeving en verkondigen Zijn dood en verrijzenis tot Hij wederkeert.

- De bijbelse achtergrond van de sacramenten opzoeken.

Kerstvakantie tot carnavalsvakantie:
(5 à 8 weken; 10 à 16 lessen)

Thema : Ontstaan van de kerk.

- Jezus Oprichter van de Kerk
- Pinksteren: de leerlingen ontvangen de Heilige Geest
- Het leven van de eerste christenen

Carnavalsvakantie tot paasvakantie:
(4 à 5 weken; 8 à 10 lessen)

- De mirakelen door de apostelen
- De vertiezing van de 7 diakens
- Het werk van diaken Stefanus
- De verspreiding van de Christenen in Palestina
- Fillipus

pasen - oost - kapoen

Paasvakantie tot zomervakantie:
(10 à 13 weken; 20 à 26 lessen)

Thema: Paulus en Petrus

- De reizen van Paulus
- De brieven van Paulus
- Petrus de voornaamste apostel
- (ev. Kerkgeschiedenis)

- zending van de apostelen

- De Heilige Geest komt als "Vunige Tongen".
Vuur in verschillende situaties bespreken: keukenvuur, haardvuur, kampvuur, brand, vulkaan, kaarslicht, fakkelocht. Aan deze ervaringen uiteenlopende betekenissen koppelen zoals bv. warmte, gezelligheid, licht, bedreiging, onmacht, vernietiging, zuivering, ...

Relatie tussen Babelverhaal (verscheidenheid tussen de mensen) en het Pinksterverhaal (eenheid onder de mensen).
Godsbeeki: De Heilige Geest geeft kracht om de weg van de verrezen Heer te volgen, de weg van liefde en dienstbaarheid. Zien hoe apostelen en andere mensen zich laten bewegen door Gods Kracht om mee te werken aan Zijn Rijk. De Heilige Geest = God, de Derde Persoon van de Drie-Eenheid. Komt voort uit de Vader, wordt in de wereld gezonden door Christus en bezielt Gods volk er toe Gods waarheid te spreken en Zijn wil te doen en is schenker van het leven.

- Bedoeling is het ontstaan en verspreiding van de Kerk te leren. Dat sommige mensen vervolgd werden door hun geloof. Mirakelen gebeurdten door geloof.

- bracht overal het Goede Nieuws: verspreiding van het christendom. Hij richtte nieuwe kerken op.
- waren een steun voor de gelovigen. In zijn brieven geeft hij goede tips aan mensen die in Jezus geloven (Gods wil doen). In de brieven van Paulus: hij werd gedreven door een "Heilig Vuur".
(- Belangrijke gebeurtenissen uit de kerkgeschiedenis en hun betekenis voor de geloofsgemeenschap (andere geloofsopvattingen). Concreete figuren en gebeurtenissen op een tijdsband situeren.)

Het is belangrijk dat het kind naast het passieve luisteren, ook de gelegenheid krijgt actief deel te nemen aan het leerproces.

Het leerproces is onder te verdelen in vijf stappen:

Stap 1: Luisteren

Luisteren is het hoofdbestanddeel in het onderwijs.

Aandachtig luisteren is essentieel. Luisteren is het startpunt in het leerproces.

Stap 2: Onderzoeken

De kinderen moeten de gelegenheid krijgen zelf actief bezig te zijn: iets wat ze nog niet kennen van alle kanten bekijken en onderzoeken. Ze moeten hun energie kwijt kunnen en er persoonlijk bij betrokken zijn. Door zelf te onderzoeken kunnen kinderen bepaalde waarheden ontdekken, die op een andere wijze door de vertelling bijvoorbeeld, lang niet zo goed overkomen.

Stap 3: Ontdekken

Na het luisteren en onderzoeken komt het moment dat het kind zelf de betekenis van een bijbelverhaal of het antwoord op een probleem vindt. Er gaat een lichtje op. Hij ziet het! Hij ontdekt! Dit is een belangrijk moment. Iets wat zelf ontdekt wordt, heeft bijzondere waarde en zal niet snel worden vergeeten.

Stap 4: Persoonlijk verwerken

Het persoonlijk verwerken is een belangrijk stadium in het leerproces.

Zodat het kind de betekenis van een bepaald bijbelverhaal heeft ontdekt, moet het dit vervolgens leren toepassen in zijn eigen situatie. Het moet duidelijk worden dat de Bijbel iets te zeggen heeft, niet alleen voor de tijd waarin geschreven is, maar ook voor de tijd van nu.

Stap 5: In praktijk brengen

Leren is meer dan het aanhoren van mooie ideeën. Het is de integratie van die ideeën in de persoonlijkheid. De godsdienstoffens moeten als doel hebben dat de leerlingen geestelijk veranderen. In praktijk brengen is de kroon op het leerproces.

Leeractiviteiten

Kinderen leren het beste als ze lichamelijk en intellectueel in actie zijn. Activiteiten die op geen enkele wijze verband houden met het verhaal, missen hun doel.

Er zijn verschillende leeractiviteiten:

1. Activiteit die de belangstelling voor de les opwekken.
2. Activiteiten waardoor feiten en informatie verzameld worden.
3. Activiteiten die de kinderen helpen zich te uiten door woorden of creatieve bezigheid.

Ontwerp leerplan Secundair Onderwijs -werkdocument-

Algemene doelstelling

1. de continuïteit verzekeren met de algemene doelstelling van het leerplan Lager Onderwijs;
of nog :
 - in LO : het wekken van bewondering,
 - in SO : het wekken van een metafysisch reveil (zie UNESCO-rapport in Le Monde van 24 november 1995).
2. het overstappen van een meer catechetische naar theologische vorming (cfr. verschil tussen catechetische en theologische vorming);
3. de orthodoxie tegenover de "moderniteit";
4. het vormen van een persoonlijkheid gekenmerkt door een "ecclesiale maturiteit" (cfr. etymologie persoon/maturiteit);

Methodologie

1. een historische benadering, een bijbelse benadering, een theologische benadering;...
2. woord, kaart, tijdslijn, beeld, muziek, uitstap;
3. van nabij de diverse maatschappelijke gebeurtenissen en school-activiteiten volgen om desgevallend een orthodoxe visie (geen antwoord in de eerste plaats) te geven. We denken hierbij aan de week tegen drugsbestrijding, mishandeling, foltering enz. (reden : het vermijden van het doorgeven van een levensbeschouwelijke vorming los van het reële leven).
4. als inleiding, basis, begeleiding, aanvulling, illustratie kan in bijna alle gevallen (christelijke) kunst in alle facetten (bouwkunst, decoratiekunst, muziek enz.) gebruikt worden.

5. een permanente aanknoping met het liturgische-eucharistische leven van de kerk, denken we hier aan H. Ireneus van Lyon "de kelk is de beker van de synthese".

Punten 4 en 5 zijn als de rode draad doorheen het gehele leerprogramma, aangepast aan de realiteit van de doelgroep.

SO 1STE GRAAD : EERSTE EN TWEEDE JAAR

Algemene bemerking : in de mate van het mogelijke wordt het voorgestelde (of een ander) leerplan gevolgd. Het accent ligt hier op de overgang van een afgebakend catechetisch onderricht naar stilaan een meer "open veld" onderricht, zonder echter te veel aandacht te schenken aan onderliggende stromingen, maar waarbij men zich nog hoofdzakelijk beperkt tot feiten.

- een historisch benadering : overzicht van 2000 jaar christelijke geschiedenis;

didactisch materiaal (voorstel) : cursus V. Thomas Hopko, (Orthodox Vormingscentrum Gent), met daarbij voldoende didactisch materiaal, tijdsbanden en overzichten;

- een bijbelse benadering : het Nieuwe Testament met het leven van Jezus, bepaalde epistel- en/of evangelielezingen van de zondagen door het kerkelijk-liturgische jaar heen;

didactisch materiaal (voorstel) : hier kan ook gewerkt worden met plaatsaanduidingen, kaarten en beeldmateriaal over het Heilig Land (zie bibliotheek orthodoxe parochie Gent, andere bestanden), iconografische voorbeelden en uitleg;

- een elementair dogmatische-theologische benadering : telkens de noodzaak zich voordoet of een meer uitdiepen onontbeerlijk lijkt;

didactisch materiaal (voorstel) : als handboek kan hiervoor door de leerkracht en eventueel door de leerling "de weg van Christus" van Vader Kallistos (Ware) gebruikt worden;

SO 2DE GRAAD : DERDE EN VIERDE JAAR

Algemene bemerking : Het voorgaande in acht genomen, komt het er hier op aan een elementaire basis theologische vorming voor te stellen als voorbereiding op de 3de graad.

- een elementair dogmatische-theologische benadering : op de achtergrond van beide aspecten hierna, ware het aangewezen om een meer systematische onderricht te overwegen in verband met de "Blijde Boodschap" of over de "Theo-anthropologie" van de orthodoxe kerk gebaseerd op de vroeg christelijke basisstellingen. De doelstelling blijft echter "verwondering" verwekken ook in de (meer) theologische benadering en verwoordingen.

didactisch materiaal : voor het derde jaar denken we aan :

- "A l'image et à la ressemblance de Dieu" (Vl. Losski);
- "L'amour fou de Dieu" (H. Maximos, Evdokimov)
- "La liberté de la morale" (Chr. Yannaras)
- "Inleiding tot de ascetische anthropologie" A. Jevtic (in vertaling),
- "Ecrits du Mont Athos" (deel II 'la théologie de la prière', is vertaald in het Nederlands, Orthodox Vormingscentrum, Gent)
- "Le problème du mal chez Dostoïevski" (P. Evdokimov)
- "De vrouw en het heil van de wereld" (idem)
- "Le sacrement de l'amour" (idem)
- de cursus "Inleiding tot de orthodoxe spiritualiteit" van Mevr. E. Behr-Sigel (Orthodox Vormingscentrum Gent),

- een bijbelse benadering : het Oude Testament in de lijn van belofte naar menswording van Christus, van aankondiging tot openbaring; OT-bijbellezingen uit vespers door het kerkelijk-liturgische jaar heen; (kan aanknopen met vorig aspect).
(bev. kerstcyclus, paascyclus, pinkstercyclus, overeenkomstig 3 trimesters);

didactisch materiaal : hier kan ook gewerkt worden met plaatsaanduidingen, kaarten en beeldmateriaal over het Heilig Land (zie bibliotheek orthodoxe parochie Gent, andere bestanden), iconografische voorbeelden en uitleg;

- een historisch benadering : het bespreken van enkele hoogtepunten uit de kerkgeschiedenis, vertegenwoordigd door grote historische figuren zoals OT-profeten, apostelen, kerkvaders in brede zin van het woord (apostolische vaders, apologeten, keizers, woestijnvaders,

concilievaarders, leraren, theologen, monniken, heiligen, denkers en filosofen;

vb. de geschiedenis van het Joodse volk, de brief aan Diognetes, de H. Ireneus van Lyon, de H. Johannes Chrysostomos, de val van Byzantium, de kerstening van Rusland, de filocalie, de H. Serafim van Sarov, de nieuwe martelaren/heiligen uit Griekenland en Rusland, enz.;

didactisch materiaal: cursussen Kerkgeschiedenis van O. Clément "Voorstelling van de Orthodoxe Kerk", (deel I : Orthodox Vormingscentrum Gent, de anderen in vertaling),

"the historical way of the Orthodox Church, le chemin historique de l'orthodoxie", A. Schmemmann, (BIB Gent),

"histoire de l'Eglise" Wl. Guettée, (BIB Gent),

"nouvelle histoire de l'Eglise" (CERF, BIB Gent),

met daarbij voldoende didactisch materiaal, tijdsbanden en overzichten;

SO 3DE GRAAD : VIJFDE EN ZESDE JAAR

Algemene bemerking : in de realiteit komt het weinig voor dat het mogelijk was om op systematische wijze het vooropgestelde leerplan te volgen. De bedoeling was om enerzijds de visie van de orthodoxie voor te stellen om zo in de derde graad richtlijnen te geven voor de vele aspecten van het existentiële leven met alle uitdagingen van de hedendaagse tijd en om anderzijds nog aandacht te hebben voor een algemeen theologische vorming. (Vergeten we niet dat pas vaak in het hoger secundair onderwijs studenten van niet orthodoxe belijdenis zich aanmelden voor de cursus orthodoxe godsdienst).

- een **bijbelse benadering** : een bondig overzicht en inwijding in de orthodoxe exegese, met enkele voorbeelden; teneinde de student in de mogelijkheid te stellen mens, geschiedenis en maatschappij te situeren in een goddelijke heilseconomie.

didactisch materiaal : de cursussen (met voorbeelden) van V. Jean Breck (St Vladimir's Institute New York; werden reeds voor de helft vertaald in het Nederlands, de rest is in vertaling).

- een **historisch benadering** : we denken hierbij aan een onderwerp als I. "2000 jaar theologisch denken" waarbij men "het patristieke en conciliaire denken" voorstelt en aanduidt doorheen de geschiedenis vanaf de vierde eeuw tot op vandaag via de weg van de Slavische en Russische religieuze denkers, schrijvers, bisschoppen, priesters, monniken en heiligen tot aan de 20ste eeuwse "neo-patristieke synthese" met vertakkingen in de Westerse Wereld, in Griekenland, in Servië, in Roemenië, in Rusland. Hierbij kan melding gemaakt worden van het meer "rationeel conceptueel denken" in de westerse religieuze wereld vanaf het einde der Middeleeuwen over de Renaissance heen tot op vandaag;

II. "Overzicht van het religieus wereldbeeld doorheen de geschiedenis" of welk (religieus) beeld heeft de mens van zijn wereld, zichzelf en zijn omgeving. Dit kan zeer bondig verlopen door enkele mijlpalen te suggereren. Wat meer aandacht kan besteed worden aan :

- a. de overgang van het Antiek Griekse Wereldbeeld en het Vroeg Christelijk Wereldbeeld in éénzelfde laat-antieke wereld;

- b. de overgang van het Middeleeuws (christelijk) Wereldbeeld over de Laat-Middeleeuwse denkschool van de Scholastiek heen naar het Renaissance Wereldbeeld van het Humanisme;

- c. de overgang van het 19de eeuwse "wetenschappelijk positivistisch deterministisch wereldbeeld" naar een opnieuw zoeken in termen van antinomische gegevens met astronomische getallen als "big-bang

theorie, de oerchaos/cosmos, de wereld vertoeft in een voortdurende toestand van niet-evenwicht ", of nog de fysica die meer en meer metafysisch wordt, het menselijk begripsvermogen overstijgt.

didactisch materiaal :

- thema I - "Philosophie sans rupture" (Yannaras)
 - "le Nouveau Moyen-Age" (Berdiaev)
 - "Kosmologisch Wereldbeeld" (M. Wildiers, in vertaling)
 - "I. Kiréievski et la naissance du slavophilisme" (Fr. Rouleau)
 - "L'orthodoxie et la chrétienté occidentale" (J. Besse)
 - "Aspects of Church History, Les voies de la théologie Russe"

(G. Florovsky)

- "l'Idée Russe, une autre vision de l'homme" (Th. Spidlik)
- samenvattend artikel "2000 theologisch denken" (Orthodox

Vormingscentrum);

- "het vreemde der aarde" (G. Bodifée);

hier bevoorbeeld een diareeks over iconografie in Oost en West, overlappingsen en verschillen;

- thema II - onder andere alle voorgaande,
 - "le Christ terre des vivants" (O. Clément)
 - "Theology and ecology" (J. Zizioulas)
 - "sauver la création" (Ignace IV)
 - Nederlandse bijdrage in voorbereiding;

hier is een algemeen werk over Kunstgeschiedenis een prachtig middel en een bewijs;

- een (elementair) dogmatische-theologische benadering : hier kunnen vele wegen bewandeld worden van een thematisch-chronologische benadering naar een totaalbenadering. Voorbeeld : de theologie van de Zeven Oecumenische Concilies, persoonlijk werk door de studenten zelf. We denken hier aan thema's in functie van beschikbare werken zoals :

- "La foi vivante de l'Eglise" ("alfavitari tis pistis" Chr. Yannaras, in vertaling)
- "Théologie mystique de l'Eglise d'Orient" (Vl. Losski)
- "Theologie en Mystiek" (artikel theologisch Vormingscentrum Gent)
- "l'Etre ecclésial" (J. Zizioulas)
- "Présentation de l'Eglise Orthodoxe" (O. Clément) (in het Nederlands in het Vormingscentrum, Gent)

Vb van zelfwerk : de studenten een verschillend hoofdstuk uit eenzelfde boek laten resumeren en commentariëren en voorstellen aan de klas, kan ook als examen dienen.

- losse onderwerpen op de achtergrond van de "orthodoxe visie" :

- ETHIEK : - algemeen, sacrament van het huwelijk, lichaam en seksualiteit, bio-ethisch gedrag, euthanasie enz.

bronnen :

- "la liberté de la morale" (Chr. Yannaras);
- diverse bijdragen in tijdschriften zoals Contact en van de hand van onder andere O. Clément;
- "transplantation d'organes et éthique chrétienne" van M. Andronikof;
- "Variations sur le cantique des cantiques" (ook in het Grieks, Yannaras);
- "le mariage dans la perspective orthodoxe" (ook in het Engels, Evdokimov).

- MONACHISME : - oorsprong, betekenis, rol, geschriften;

bronnen :

- "introduction à la théologie liturgique" A. Schmemmann, ook in het Nederlands onder "inleiding tot de liturgische theologie" Vormingscentrum Gent;
- "introduction à la spiritualité orthodoxe" E. Behr-Sigel, ook in het Nederlands onder "inleiding tot de orthodoxe spiritualiteit" Vormingscentrum Gent;
- werken van Peter Brown in het Engels en het Frans;
- biografieën zoals de H. Silouan de Athoniet;
- een hoofdstuk zoals "Starets Zosima" uit de Gebroeders Karamazov;
- "Déserts chrétiens d'Egypte";

Inleidend/aanvullend/als slot kan hier kunsthistorisch gewerkt worden rond de Athosberg, het Egyptisch woestijnmonachisme, het Russisch, Roemeens monachisme, enz.

MILIEU : oorzaak, theologische implicaties;

- Theology and Ecology (J Zizioulas), een boek in voorbereiding;
- artikels en publicaties van Oecumenische Patriarch Bartholomeos,
- artikel "het behoud van de cosmos" (Orthodox Vormingscentrum Gent);

- een diareeks over de Athosberg als natuurlijk gegeven bevoorbeeld.

Opgemaakt te Gent, H. Barbara, 4 december 1995, V. Dominique Verbeke

2.4 Agenda

2.4 Agenda

School: Graad: Leerjaar: Aantal leerjaren: Leerkracht:							
Jaar: Les- nummer	Maand	Dag	Uur	Onderwerp en schema van de lessen Gebruik: examens, verlofdagen, afwezigheden, enz.	Huiswerk/taken	Lessen	Bemerkingen

3. Opbouwen van een les

3.1 Syllabus didactische principes

3.2 Syllabus: De doelstellingen.

Inleiding.

Vooraleer we onze kennis in een lesvorm gieten, is het zinvol om stil te staan bij de vragen: *“Wat wil ik met deze les bereiken bij mijn leerlingen? Wat moeten zij van mijn les overhouden en op welke manier moeten zij die kennis bezitten? Moeten zij bepaalde zaken herkennen, reproduceren, met eigen woorden weergeven, toepassen, uitvoeren...?”*

Het is dus niet alleen van belang **WAT** er gekend moet zijn maar ook de **MANIER WAAROP** iets gekend moet zijn, is het overdenken waard.

We onderscheiden 2 soorten doelstellingen die aangegeven worden op een lesvoorbereiding.

1. Leerplandoelstellingen.
2. Lesdoelstellingen.

1. Leerplandoelstellingen.

1.1 Definitie.

De leerplandoelstellingen vind je terug in de leerplannen van een bepaald vak. Zij zijn

algemeen van aard en geven aan wat een leerling geleerd moet hebben na enkele lessen of na een kleine lessenreeks. Zij overspannen bijgevolg een grotere hoeveelheid leerstof dan de lesdoelstellingen. Leerplandoelstellingen zijn het uitgangspunt voor het opstellen van lesdoelstellingen.

1.2 Enkele voorbeelden:

- **Thema: Heiligen 2de graad 2de leerjaar LO: lessen over de grote voorbeelden. 20 à 26 lessen.**
De leerlingen leren de heiligen kennen als christenen van vroeger maar die ook vandaag de dag nog als voorbeeld kunnen gesteld worden.

De leerlingen leren mensen waarderen die zich vanuit hun geloof in Gods Liefde, inzetten om de lijdende mens nabij te zijn.

Lezen van enkele Bijbelverhalen waarin dit beeld naar voor gebracht wordt. Bv.

het verhaal van de 10 melaatsen en dit in verband brengen met Pater Damiaan.

- **Thema: een historische benadering: overzicht van 2 000 jaar christelijke geschiedenis. 1ste graad 1ste jaar SO. X lessen.**
De continuïteit verzekeren met de algemene doelstellingen van het leerplan LO. Het wekken van een metafysisch reveil. Het overstappen van een meer catechetische en theologische vorming. De orthodoxie tegenover de “moderniteit”. Het vormen van een persoonlijkheid gekenmerkt door een “ecclesiale maturiteit”.

2. Lesdoelstellingen.

2.1 Definitie.

Lesdoelstellingen zijn de concretisering van de leerplandoelstellingen. Deze doelstellingen worden door de leerkracht zelf opgesteld en situeren zich bijgevolg op het niveau van de klaspraktijk en de lesvoorbereiding. Zij moeten gerealiseerd kunnen worden tijdens één les of één gedeelte van een les. Een les bevat in principe meerdere lesdoelstellingen. Elke leerplandoelstelling wordt geconcretiseerd in meerdere lesdoelstellingen.

2.2 Enkele voorbeelden

- De leerlingen kunnen spontaan over zichzelf vertellen en antwoorden met een zin op de vragen die de leerkracht stelt.
- De leerlingen kunnen aandachtig en respectvol naar elkaar luisteren.
- De leerlingen kunnen de frescotechniek in een kunstwerk toepassen.

2.3 Vereisten aan de formulering van lesdoelstellingen.

Lesdoelstellingen...

- worden **vanuit het perspectief van de leerling** en in de infinitief geformuleerd.
“De leerlingen kunnen...”

- bevatten **een waarneembare handeling**.
“De leerlingen kunnen bij 8 christelijke symbolen de juiste beschrijving zoeken.”

En NIET

“De leerlingen kennen 8 christelijke symbolen.”

Te mijden werkwoorden zijn: begrijpen, kennen, weten, inzien

- verwijzen naar **een concrete inhoud**.
“De leerlingen kunnen de woordzoeker over de catacomben op pagina 5 correct invullen.”

En NIET

“De leerlingen kunnen de oefening op pagina 5 oplossen.”

- zijn **enkelvoudig**. Ze bevatten één handeling per doelstelling.
“De leerlingen kunnen 2 rondes rond de speelplaats lopen”.

En NIET

“De leerlingen kunnen lopen, duiken, vliegen, vallen en weer opstaan.”

2.4 Eventueel kan nog aan de doelstellingen worden toegevoegd:

- **Hulpmiddelen of voorwaarden** voor het realiseren van de doelstelling.

“De leerlingen kunnen het Onze Vader zingen onder begeleiding van een piano.”

“De leerlingen kunnen de invuloefening op pagina 5 over de icoon met behulp van de correctiesleutel zelf verbeteren.”

“De leerlingen kunnen de Liturgische gewaden van een orthodox priester bespreken aan de hand van een foto van een orthodox priester.”

- De **minimumprestatie**.

“De leerlingen kunnen minstens 10 christelijke symbolen opnoemen.”

“De leerlingen kunnen uit 20 verschillende gewaden, alle Liturgische gewaden van de priester halen.”

“De leerlingen kunnen drie van de vijf verschillen tussen het christendom en de mythrascultus opsommen.”

“De leerlingen kunnen... meten tot op 1/10 mm nauwkeurig.”

2.5 Drie categorieën van doelstellingen.

We onderscheiden drie categorieën van doelstellingen:

- De **cognitieve** doelstellingen die verwijzen naar het “kennen” = kennis van de leerlingen.
“De leerlingen kunnen, tussen verschillende voorwerpen, een icoon herkennen en deze kort beschrijven.”
- De **psychomotorische** doelstellingen die verwijzen naar het “kunnen”= vaardigheden van de leerlingen.
“De leerlingen kunnen de datum voor het Paasfeest berekenen.”
- De **affectieve** doelstellingen die over na te streven houdingen en waarden bij de leerlingen gaan.
“De leerlingen kunnen tijdens een gesprek over de Orthodoxe visie hun eigen waarden en normen verdedigen.”

Belangrijk is na te gaan in welke categorie van doestellingen de doelstelling zich bevindt. Wil je dat de leerlingen het kruisteken op de juiste manier kunnen maken (= psychomotorisch) of wil je dat de leerlingen kunnen uitleggen hoe ze het kruisteken moeten maken(=cognitief).

Maar vergeet de categorie van de affectieve doelstellingen niet!!!!

3. Enkele nuttige werkwoorden.

In 2.3 Vereisten aan de formulering van de lesdoelstellingen staat: **Te mijden**

werkwoorden: begrijpen, kennen, weten, inzien... Deze werkwoorden zijn te vaag geformuleerd, ze geven het precieze eindgedrag niet weer.

De hieronder volgende lijst van werkwoorden kan dienstig zijn.

Aanbrengen, aanduiden, aanhalen, aantonen, aanvullen, abstraheren, afleiding maken, afschrijven, afvegen, antwoorden, associëren, beantwoorden, begrenzen, benoemen, berekenen, beschrijven, bespreken, buigen, classificeren, controleren, construeren, demonstreren, demonteren, discrimineren, discussiëren, elimineren, evalueren, experimenteren, expliciteren, formuleren, garneren, gebruiken, herhalen, herkennen, herstellen en vervangen, identificeren, indelen, informeren, interpreteren, interviewen, invullen, kiezen, lijmen, leggen, meten, monteren, motorisch oefenen, notities nemen, observeren, omschrijven, onderscheiden, onderstrepen, opdrachten uitvoeren, opsommen, opstellen, optekenen, ordenen, organiseren, schrijven, plaatsen, plan opmaken, rangschikken, relativeren, reorganiseren, rubriceren, samenstellen, schatten, schetsen, schikken, situeren, sorteren, stellen, substitueren, symbolen verstaan en gebruiken, synthetiseren, tabellen opstellen en grafieken maken, toedienen, toepassen van principes en wetmatigheden, toevoegen, uitbeelden, uitdrukken, uiteenzetten, uitleggen, uitspreken, uitvoeren, uitwerken, uitzetten, verantwoorden, veralgemenen, verbeteren, verduidelijken, verifiëren, vergelijken, verklanken, verklaren, vervaardigen, vervangen, vooropstellen van mogelijke resultaten, vormen, vragen, waardeoordeel geven aan de hand van gestelde normen, weergeven, wetenschappelijke hypothesen formuleren, zeggen...

Zo wordt:

Weten: aanduiden, benoemen, herkennen, opsommen, reproduceren,...

Inzien: het verschil aanduiden, de gelijkheid aangeven, het verband uitdrukken,
voorbeelden geven, omschrijven, de essentie aantonen,...

Toepassen: berekenen, monteren, vervoegen, afleiden, samenvatten, bouwen, beoordelen,
vaardig gebruiken,...

Integreren: spontaan, zonder aarzelen, uit zichzelf toepassen, onmiddellijk kunnen
weergeven, ...

4. Oefeningen.

Geef van de volgende activiteiten aan of het voornamelijk gaat om volgende doelen:

a/ cognitieve b/ affectieve c/ psychomotorische

- De lln kunnen de hoofdgedachte in paragraaf 4 van het eerste hoofdstuk weergeven.
- De lln kunnen de houding van de hoofdpersoon in een toneelstuk beoordelen.
- De lln kunnen een ronde doos bekleden.
- De lln kunnen een onderscheid aanduiden tussen klimaat en weer.
- De lln kunnen na een eerste poging de wil opbrengen om opnieuw te beginnen.
- De lln kunnen een tekst uit het Frans in het Nederlands vertalen.
- De lln kunnen meevoelen met de hoofdpersoon uit een tekst.
- De lln kunnen bij het instuderen van een cursus, spontaan ook de voetnoten lezen.
- De lln durven zich uitdrukken in het Frans.
- De lln kunnen de Engelse "th" klank correct uitspreken.
- De lln kunnen de passé composé correct schrijven in 10 gedicteerde zinnen.
- De lln kunnen diverse rijstsoorten opsommen.
- De lln zijn niet te vlug tevreden met het resultaat van een werkstuk.
- De lln kunnen waardering tonen voor de bijdrage van de gastarbeiders in onze economie.
- De lln kunnen een schietlood hanteren.

Formuleer uit je eigen vakgebied:

3 Affectieve lesdoelstellingen.

3 Cognitieve lesdoelstellingen.

3 Psychomotorische lesdoelstellingen.

Bronnen: GPB- Opleiding Horito: Centrum voor volwassenenonderwijs 2 Merodelei 220

2300 Turnhout Algemene didactiek

www.avondschoon.be/cursisten/Documenten/

5. Oefeningen. Oplossing

Geef van de volgende activiteiten aan of het voornamelijk gaat om volgende doelen:

a/ cognitieve b/ affectieve c/ psychomotorische

- De lln kunnen de hoofdgedachte in paragraaf 4 van het eerste hoofdstuk weergeven. **cognitief**
- De lln kunnen de houding van de hoofdpersoon in een toneelstuk beoordelen. **affectief**
- De lln kunnen een ronde doos bekleden. **psychomotorisch**
- De lln kunnen een onderscheid aanduiden tussen klimaat en weer. **cognitief**
- De lln kunnen na een eerste poging de wil opbrengen om opnieuw te beginnen. **affectief**
- De lln kunnen een tekst uit het Frans in het Nederlands vertalen. **cognitief**
- De lln kunnen meevoelen met de hoofdpersoon uit een tekst. **affectief**
- De lln kunnen bij het instuderen van een cursus, spontaan ook de voetnoten lezen. **affectief**
- De lln durven zich uitdrukken in het Frans. **affectief**
- De lln kunnen de Engelse “th” klank correct uitspreken. **psychomotorisch**
- De lln kunnen de passé composé correct schrijven in 10 gedicteerde zinnen. **cognitief**
- De lln kunnen diverse rijstsoorten opsommen. **cognitief**
- De lln zijn niet te vlug tevreden met het resultaat van een werkstuk. **affectief**
- De lln kunnen waardering tonen voor de bijdrage van de gastarbeiders in onze economie. **affectief**
- De lln kunnen een schietlood hanteren. **psychomotorisch**

3.3 Volledig uitgewerkte les
3.3.1 lesvoorbereiding

LESVOORBEREIDING

Instelling :	
Vak :	Orthodoxe godsdienst
Situering in leerplan :	Leerplan werkdokument
Onderwijsvorm :	
Richting :	Datum : oktober 2004
Graad :	
Leerjaar :	
Aard van de les : AV	Duur van de les : 50'

Lesonderwerp : De proskomedie of de voorbereiding van de offergaven.

Beginsituatie :

De Iln. gaan geregeld naar de kerk en zien daar de verschillende rituelen die de priester verricht.
De Iln. zijn geïnteresseerd in alles wat met de liturgie te maken heeft omdat ze graag akoliet willen worden.

Algemene doelstellingen :

De Iln. moeten de juiste begrippen leren hanteren en deze correct kunnen interpreteren.
De Iln. moeten aan de hand van de proskomedie de voorstelling van het ganse christendom uitleggen.

Media :

Bord, slide 1-8, brood, wijn, profora (mousse), Iln. cursus, iconen.

Bibliografie :

Sacrament, word and image Archpriest Alexander Men Akwood publications 1999
De kerk, de sacramenten, de liturgische cycli, de feestdagen, Saint Serge Paris 1984
Encyclopedie van het katholicisme, deel I II III, uitgeverij Paul Brandt N.V. Bussum
De bijbel
Internet

Ann Denys

De proskomedie of de voorbereiding van de offergaven.

Oktober 2004

Structuur	Doelstellingen	Werkvormen	Leeractiviteiten	Media	Lesrealisatie, uitvoering onderwijs - en leeractiviteiten
Inleiding	De lin. moeten dagelijks hun agenda samen en met invullen	Opdracht	Schrijven	Agenda Boord	De lkr. schrijft de titel van de les op het bord
	De lin. kunnen vanuit hun eigen ervaring enkele voorbereidingen van het feest en feestmaal opnoemen.	Brainstormen	Aantwoorden	Bord Krijt	De lkr. stelt de vraag: "Welke voorbereidingen tref je voor een feestmaal?" De lkr. schrijft de antwoorden van de lin. op het bord De lkr. legt het verband tussen feest en liturgie en tussen feestmaal en communie in
	De lin. kunnen hun lin. cursus correct en met invullen		Schrijven	Lin. cursus	lezers lin. krijgen een cursuskaart. Deze kaart wordt gezamenlijk doorgenomen
Verwerken van de info	De lin. kunnen de 3 fasen van de voorbereiding bondig uitleggen	Doeren	Luisteren	Slide 1	De lkr. legt slide 1 (de 3 fasen van de voorbereiding) op de OHP en legt deze bondig uit
Verwerken van de info		Vraagstelling	Schrijven	Bord Krijt	De lkr. neemt de slide uit de OHP en vraagt een lin. om de 3 fasen van de voorbereiding op het bord te beschrijven (structuur)
Verwerken van de info	De lin. kunnen de 2 gaven opnoemen	Vertellen Vraagstelling	Luisteren Aantwoorden	Brood Wijn	De lkr. toont de 2 gaven (brood en wijn) De lin. benoemen de 2 gaven
Verwerken van de info	De lin. kunnen rekening de offergave: wijn uitleggen	Doeren	Luisteren		De lkr. vertelt dat de offergave wijn is. Deze is zoet van smaak, heeft een rode kleur en is gemaakt uit druiven.
Verwerken van de info	De lin. kunnen omschrijven hoe een proefers eruit ziet	Doeren	Luisteren	Proefers (mousse)	De lkr. toont de zelfgemaakte proefers
			Taken	Bord Krijt	De lkr. vertelt hoe de sterpel eruit ziet en legt deze uit De lin. tekent deze sterpel op het bord

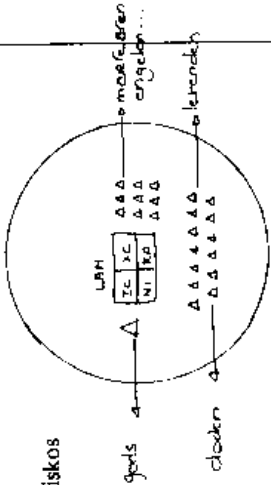
Verwerken van de info	De lin. kunnen de nieuwe begrippen: profeta, stempeel of sprinzen, proskomedie correct toepassen	Oefening	Schrijven	Slide 2 Slide 3	De lkr. legt slide 2 (naar schoenen) op de OHP en legt het verband uit met de godin Nike De lkr. legt slide 3 (godin Nike) op de OHP en vertelt over de godin Nike (overwinning) en legt het verband uit met nika
Verwerken van de info	De lin. kunnen de verschillende stappen van de proskomedie uitleggen	Doeren	Luisteren	Lin. cursus Dord Krijt	De lkr. leest samen met de lin. de lin. cursus en vraagt aan de lin. de juiste begrippen. De lkr. schrijft de juiste begrippen op het bord De lin. noteren deze begrippen correct en met in hun lin. cursus
Verwerken van de info				Slide 4	De lkr. legt slide 4 (1: profeta) op de OHP en legt uit dat met: - lara: stukjes uit de profeta gestrooid wordt - deze stukjes op de paaien gelegd worden - het eerste stukje het Lam genoemd wordt
Verwerken van de info				Slide 5	De lkr. legt slide 5 (2: profeta) en legt uit dat: - tweede stukje: symbool is voor de Moeder Gods - ligt aan de rechterzijde van het Lam
Verwerken van de info				Slide 6	De lkr. legt slide 6 (3: profeta) op de OHP en legt uit: - stukjes: symbool voor de engelen, maatscharen, apostelen ... - liggen aan de linkerkant van het Lam
Verwerken van de info				Slide 7	De lkr. legt slide 7 op de OHP en legt uit: - stukjes voor de levenden - stukjes voor de doden - deze stukjes liggen onder het Lam
Verwerken van de info				Slide 8	De lkr. legt slide 8 (ster) op de OHP en legt uit waarom deze dient
Verwerken van de info	De lin. kunnen de betekenis uitleggen van de ster of asterisk	Doeren	Luisteren	Lin. cursus Dord Krijt	De lkr. en lin. lezen de lin. cursus en vraagt de lin. naar de omschrijving van de begrippen De lkr. schrijft de juiste begrippen op het bord De lin. noteren deze begrippen correct en met in hun lin. cursus
Verwerken van de info	De lin. kunnen de juiste begrippen: lara, Moeder gods, deeljes voor de apostelen, ... asterisk, hamzen en myullen in hun lin. cursus	Hardop lezen	Invalien Schrijven	Bord Krijt	De lkr. vraagt een lin. voor het bord - lin. tekent de volledige pasten - nodere lin. helpen met het bevoemen van de delen
Verwerken van de info	De lin. kunnen de diake of pasten volledig schematisch tekomen en de delen	Demonstreren	Tekenen	Bord Krijt	

Verwerven	<p>correct benoemen</p> <p>De lin. kunnen het verband tussen de voorbereiding van de offergaven en de <u>ganzse</u> heilsgeschiedenis van het kerkendom onderlegt.</p>	Dozenen	Luisteren	<p>De lin. veralt idt er een verband bestaat tussen de voorbereiding van de offergaven en de ganzse geschiedenis van het kerkendom.</p>
Verwerken	<p>De lin. kunnen de toets individueel invullen.</p>	Ophrachten.	Toets invullen	<p>De lin. deelt de toetsen uit en zegt dat de lin. deze individueel moeten oplossen.</p>

Toets.
Schrijfbrief.

3.3.2 Bordschema

Bordschema

<p>Wit paneel : side 1-8</p>	<p>Agenda : 11-02-2003</p> <p>De proskomedie of de voorbereiding van de offergaven</p> <p>Structuur : 3 fasen van de voorbereiding</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De voorbereiding van de <i>geest</i> 2. De voorbereiding van het <i>lichaam</i> 3. De voorbereiding van de <i>offer</i>gaven <ul style="list-style-type: none"> - de wijn - het brood <p>stempel of spraghis</p> <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr> <td>IC</td> <td>XC</td> </tr> <tr> <td>NI</td> <td>KA</td> </tr> </table> <p>Pateen of diskos</p> 	IC	XC	NI	KA	<p>Antwoorden van de ln. op de vraag : » Welke voorbereidingen tref je bij een feestmaal ? »</p> <p>Juiste begrippen voor de ln. cursus</p>
IC	XC					
NI	KA					

3.3.3 Leerlingencursus

Modeloplossing cursus de proskomedie

Pag. 1

*Dit wordt de werkelijke proskomedie genoemd.
De offergaven bestaan uit brood en wijn.*

Pag. 3

*Het brood of prosphora
Sphragis of stempel
IC XC = Jezus Christus
NIKA = overwint
Deze stempel wordt het Lam genoemd.
Met de lans..... in het midden van de diskos of pateen gelegd.*

Pag. 4

*2^e prosphora: symbool voor de Moeder Gods.
9 driehoekjes verwijzen naar de martelaren, engelen, apostelen,
4^e prosphora: levenden*

Pag. 5

*5^e prosphora: doden
Deze zal afgedekt Asterisk of ster en een doek of velum*

Inhoud:

1. Inleiding

De liturgie is een feest, de communie is een feestmaal waarbij je heel wat voorbereiding hebt.

2. De 3 fasen van de voorbereiding

2.1 De voorbereiding van de geest: de priester en diaken bidden voor de iconostase opdat ze waardig mogen zijn.

2.2 De voorbereiding van het lichaam: de priester en diaken trekken hun liturgische gewaden aan.

2.3 De voorbereiding van de offergaven of proskomedie: de offergaven van brood en wijn worden klaargemaakt.

3. Besluit

Er bestaat een verband tussen de voorbereiding van de offergaven en het gause christendom.

4. Verklarende woordenlijst

De proskomedie of de voorbereiding van de offergaven.

1. Inleiding.

Wanneer we een feestmaal voor vrienden en familie geven zijn daaraan héél veel voorbereidingen voorafgegaan. De gasten worden uitgenodigd, het huis wordt gepoetst, de tafel feestelijk gedekt met kaarsen en bloemen. Een lekker feestmaal wordt bereid. Net voor de gasten zich aanmelden trekken we onze mooiste kleren aan.

Je ziet, een feestmaal vergt heel veel voorbereiding.

Wanneer we s'zondags de Goddelijke Liturgie bijwonen, dan nemen we ook deel aan een "feestmaal", namelijk de communie.

Tijdens het Laatste Avondmaal heeft Jezus ons de communie voorgedaan.

Ook wij worden allemaal uitgenodigd om samen deel te hebben aan dit feestmaal, de communie, en mee te vieren in de Goddelijke Liturgie.

Maar voor we de Goddelijke Liturgie kunnen vieren moeten we deze nog voorbereiden. Dit gebeurt in de proskomedie of voorbereiding van de offergaven.

2. De drie fasen van de proskomedie of voorbereiding van de offergaven.

2.1 De voorbereiding van de geest.

De priester en diaken bidden samen voor de Koninklijke deuren van de iconostase opdat ze hun dienst waardig mogen verrichten. Daarna begroeten ze de iconen van Christus en de Moeder Gods. Vervolgens gaan ze de altaarruimte binnen en kussen het altaar.

2.2. De voorbereiding van het lichaam.

De priester en de diaken bekleden zich met hun liturgische gewaden. Bij het aantrekken van de verschillende gewaden worden telkens de voorgeschreven gebeden opgezegd.

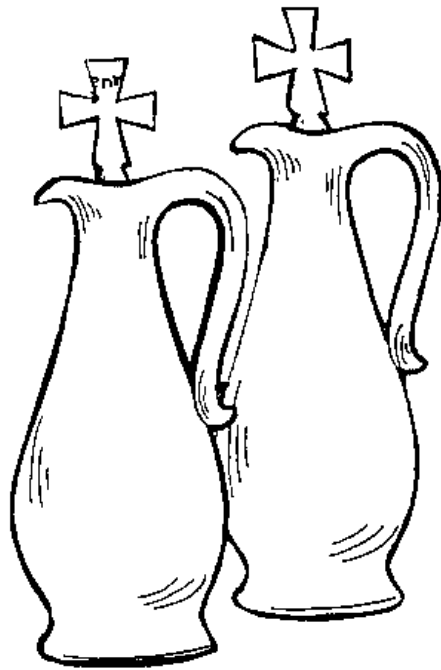
De priester wast zijn handen en leest daarbij enkele verzen uit psalm 25.

2.3. De voorbereiding van de offergaven.

Dit wordt de werkelijke.....genoemd.

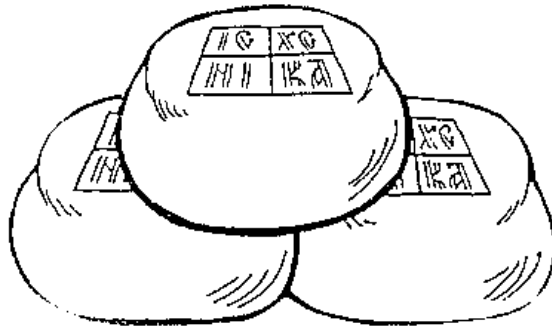
De offergaven bestaan uiten

De wijn is gemaakt van druiven, is zeer zoet en rood van kleur. De diaken giet de wijn en het water in de kelk, ondertussen zegent de priester deze offergaven en zegt: "En aanstonds vloeide er bloed en water uit, die het gezien heeft, heeft er getuigenis van gegeven en zijn getuigenis is waar. (Joh. 19,35)

WATER . EN WYJKRUKJE

Het brood of is meestal rond van vorm en gemaakt van zuivere witte bloem, gemengd met water en gist.

Aan de bovenzijde ziet men een sphragis of Deze is vierkant van vorm, in het midden is een kruis getekend. Het kruis verwijst naar het kruis waaraan Christus gestorven is.

In de vier vakjes staan de lettertekens

IC	XC
NI	KA

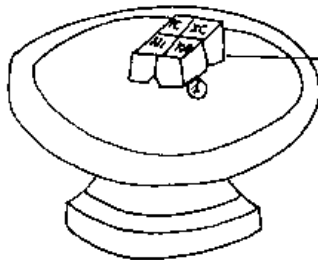
IC XC:

NI KA:

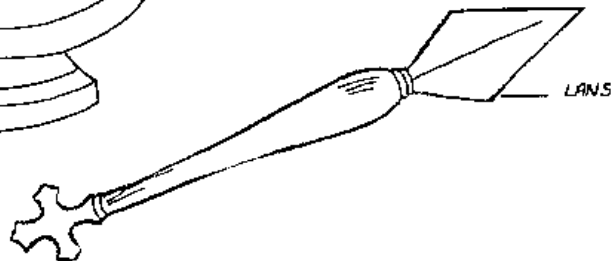
Deze stempel wordt het genoemd.

Met de een tweezijdig geslepen speervormig mes, snijdt de priester het Lam uit de 1ste prosphora. Het Lam wordt in het midden van de of de gelegd, onderwijl zegt de priester de woorden: "Het Lam Gods dat de zonden van de wereld wegneemt, is geslacht voor het leven en het heil van de wereld." (Joh. 6,51)

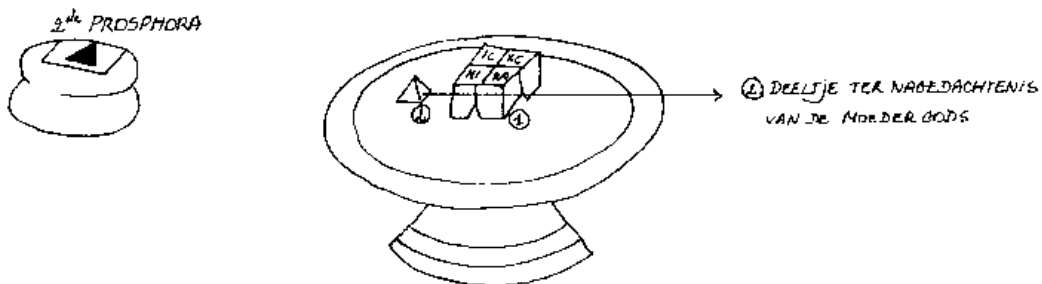
1ste PROSPHORA

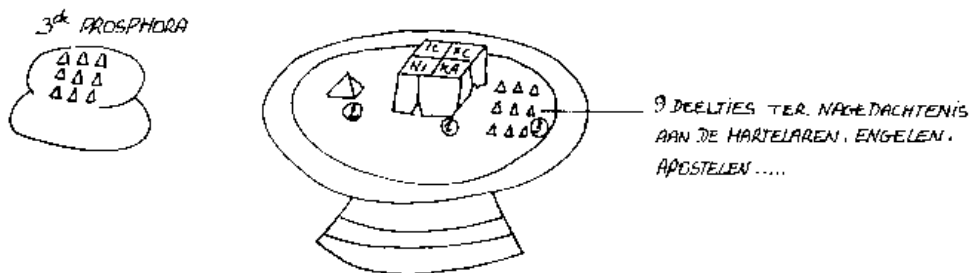
③ LAM: IN HET MIDDEN VAN DE DISKOS OF PATEEN.

Uit de 2de prosphora snijdt de priester een driehoek uit. Deze staat symbool voor de Ondertussen zegt hij de woorden: "Ter ere en ter nagedachtenis van de gezegende en glorierijke meesteres, Moeder van God en altijd Maagd Maria, door haar gebeden, neem o Heer deze offerande op Uw Hemels altaar aan."
 Dit deeltje legt de priester aan de rechterzijde van het Lam.

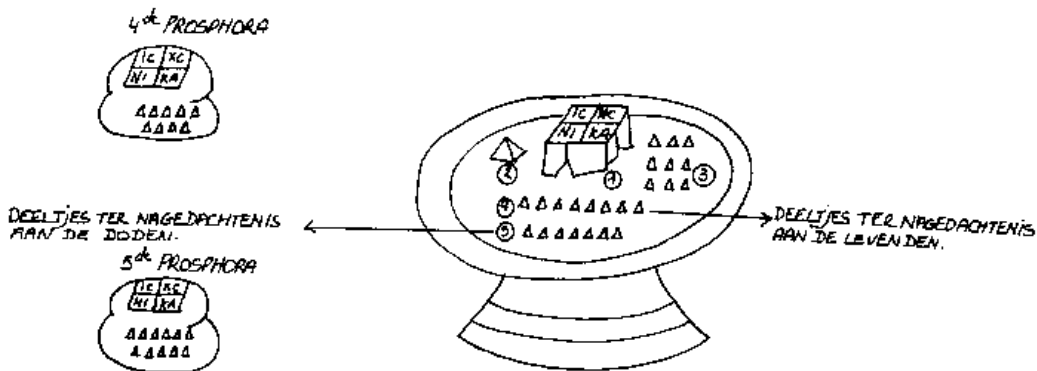

Uit de 3de prosphora snijdt de priester 9 driehoekjes, deze verwijzen naar de bisschoppen, martelaren, monniken en kerkvaders. Tenslotte ook ter ere van onze vader Johannes Chrysostomos.
 De 9 deeltjes worden aan de linkerzijde van het Lam neergelegd.

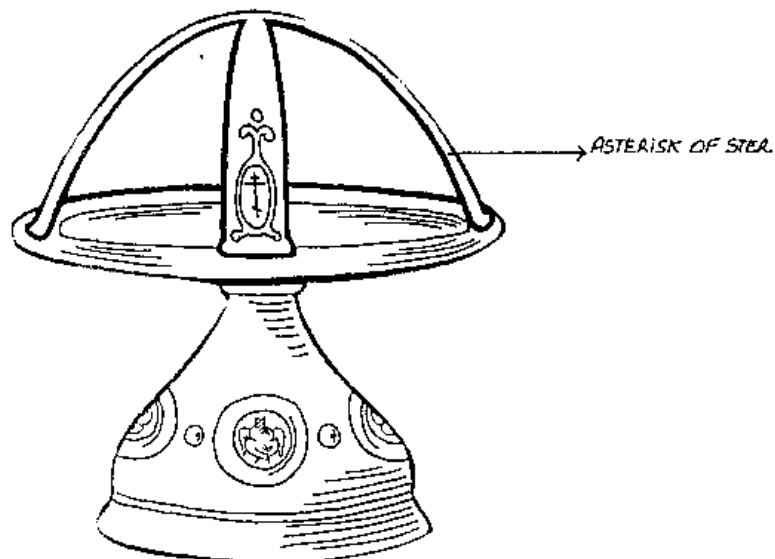
Uit de 4de prosphora snijdt de priester driehoekjes voor de
 Voor alle levende personen die in de gebeden aanbevolen zijn en die men wenst te herdenken.

Uit de 5^e en laatste prosphora snijdt de priester driehoekjes ter nagedachtenis van de Deze worden ieder bij naam genoemd. Ook herdenkt men hiermee allen die gestorven zijn en leven in de hoop der opstanding en het eeuwige leven.
De deeltjes voor de levenden en de doden worden onder het Lam gelegd.

Nu liggen alle deeltjes op de pateen of diskos. Deze zal afgedekt worden met een of en een of

De diaken bewierookt de ster of asterisk, deze staat symbool voor de wonderbare ster van Betlehem. De ster of Asterisk wordt in het midden van de pateen of diskos geplaatst en ondertussen spreekt men de woorden uit: "En de ster ging voor, totdat zij bleef staan boven de plaats waar het kind was."
(Mat. 2,9)

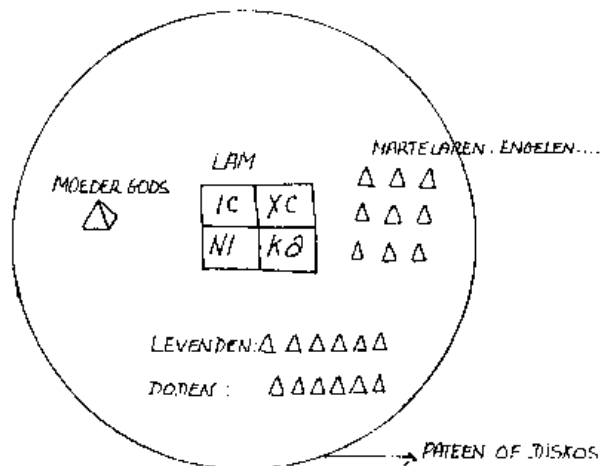
3. Besluit

In enkele handelingen heeft men, bij de voorbereiding van de offergaven of proskomedie, op de pateen of diskos een voorstelling gemaakt van de ganse geschiedenis van het Christendom. Vanaf de geboorte van Christus, over zijn dood tot aan de stichting van de kerk.

De ster of asterisk als teken voor de geboorte van Christus. In het midden ligt het Lam, symbool voor Christus die zich onophoudelijk als offer brengt. De lans waarmee de zijde van Christus doorboord werd toen hij zijn leven liet aan het kruis.

Rondom het Lam groeperen zich alle hemelse en aardse gelovigen, de levende en de doden. Zij vertegenwoordigen de gehele Kerk.

Met de bedekking en de bewieroking van de Heilige gaven eindigt de voorbereiding. De diaken bewierookt vervolgens, onder het bidden van psalm 50, de heilige tafel, het altaarruim, de iconostase en de gelovigen. Uiteindelijk kan dan de Liturgie beginnen.

3.3.4 Toets

Toets orthodoxe godsdienst

Naam:

Datum:

*Vraag 1: Bij de voorbereiding van de offergaven of
worden 2 offergaven klaargemaakt. De offergaven zijn
en /1,5*

Vraag 2: Teken de stempel of sphragis en leg deze uit. /2

*Vraag 3: Teken de pateen of diskos met daarop elk deeltje dat tijdens de
voorbereiding van de offergaven klaargemaakt wordt. Benoem elk deel.
/2,5*

Totaal: /6

Toets orthodoxe godsdienst

Naam:

Datum:

Vraag 1: Bij de voorbereiding van de offergaven of inwothomecie worden 2 offergaven klaargemaakt. De offergaven zijn brood en wijn. /1,5

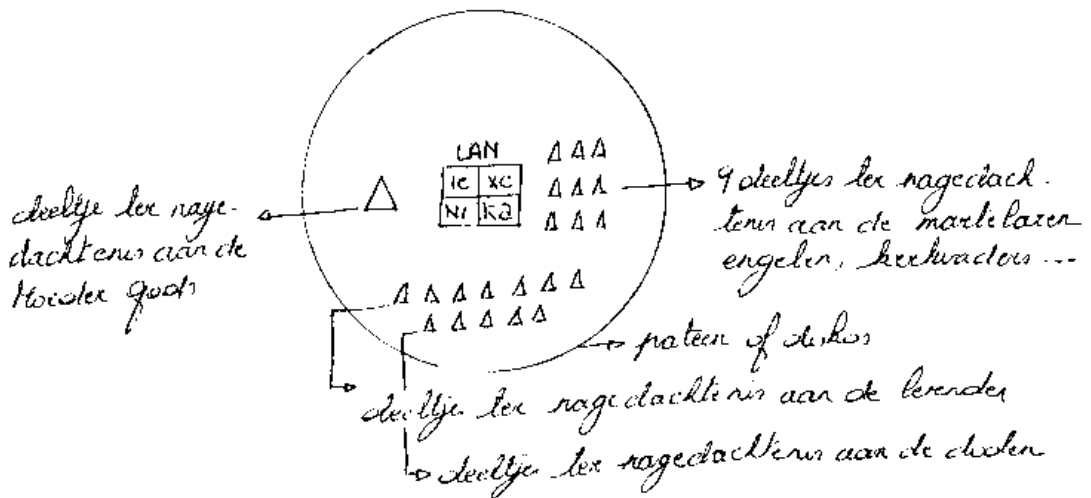
Vraag 2: Teken de stempel of sphragis en leg deze uit. /2

IC	XC
NI	KΑ

→ wordt hier genoemd
 IC XC - Jesus Christus
 NI KA = overwint.

+ waaraan Jesus Christus gestorven is

Vraag 3: Teken de pateen of diskos met daarop elk deeltje dat tijdens de voorbereiding van de offergaven klaargemaakt wordt. Benoem elk deel. /2,5

Totaal: /6

3.4 Lesvoorbereiding leeg document

Vak:
Situering leerplan:
Onderwijsvorm:
Richting:
Graad:
Leerjaar:

Lesonderwerp:

Beginsituatie:

Algemene doelstellingen:

Media:

Bibliografie:

Structuur	Doelstellingen	Werkvormen	Leeractiviteiten	Media	Lesrealisatie: uitvoering onderwijs- en leeractiviteiten

Structuur	Doelstellingen	Werkvormen	Leeractiviteiten	Media	Lesrealisatie: uitvoering onderwijs- en leeractiviteiten

4.2 Evaluatie LO: 4de, 5de en 6de leerjaar

Levenshouding	Altijd	Meestal	Soms	Weinig	Nooit
Ik ben	Leerling: Klas: Periode:				
Ik en de andere					
<ul style="list-style-type: none"> Ik kom op voor mezelf Ik kan samenspelen en samenwerken Ik kan met ruzie omgaan Ik ben beleefd Ik hou me aan afspraken 	☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐
Ik en de materialen					
<ul style="list-style-type: none"> Ik draag zorg voor mijn spullen Ik draag zorg voor andermans spullen Ik help mee aan een schone omgeving 	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐
Ik en mijn werk					
<ul style="list-style-type: none"> Ik werk ordelijk en net Ik ben stipt en werk nauwkeurig Ik zet mij in en kan doorzetten Ik werk zelfstandig 	☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐
Ik en mijn vaardigheden					
<ul style="list-style-type: none"> Ik kan goed spreken Ik durf het woord te nemen Ik stel vragen 	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐
Ik en mijn kennis					
<ul style="list-style-type: none"> Ik kan wat geleerd is onthouden Ik heb alles goed begrepen Ik kan alles toepassen 	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐
Taken, oefeningen en toetsen					
Datum	Onderwerp, titel				Behaalde punten

4.3 Evaluatie SO

Evaluatie is een volwaardig onderdeel van het leerproces.

Voor **de leerling** is dit belangrijk omdat er inzicht wordt gegeven over de stand van kennis en de verworven vaardigheden. Er wordt getoetst of bepaalde doelstellingen bereikt zijn. Dit wordt ook **productevaluatie** genoemd.

Voor **de leerkracht** is dit even belangrijk: het leerproces kan gestuurd worden om eventuele tekorten te kunnen wegwerken ("remediëren"). Dit wordt **procesevaluatie** genoemd. De leerkracht kan dan reflecteren over zijn eigen didactisch handelen.

Ons vak is rijk aan verschillende soorten doelstellingen (*feiten, begrippen, relaties, structuren, methodes, attitudes kunnen weten; inzien; integreren; toepassen*). Deze waaier aan soorten doelstellingen (zie taxonomie van De Block) legt een diversiteit aan **evaluatievormen** op.

Naast de richtlijn uitgeschreven door de Inspectie, waar wij als leerkracht LBV, worden aangespoord zich aan te sluiten bij de heersende **schoolcultuur** inzake evaluatie (zie hieronder), moeten evaluatiemomenten ook op een verantwoorde manier geïntegreerd worden in onze lespraktijk.

"evaluatie mag niet alleen dienen om cijfers toe te kennen, maar moet ook ingeschakeld worden om leerlingen te begeleiden in hun vorderingen; daarom moet zij ingebouwd worden in het lesgebeuren zodat de leerlingen ervan overtuigd kunnen worden dat een goede feedback over hun sterke en zwakke kanten dient om het te helpen." [Standaert 2006:236]

Een **professionele evaluatiepraktijk** dringt zich op. Dit kan enkel gebeuren aan de hand van het leerplan waarin (bindende) doelstellingen geformuleerd zijn. Eerst en vooral moet de leerkracht zich duidelijk maken *waarvoor* de evaluatie moet dienen. Indien de evaluatie als doel heeft de leerling te helpen en te begeleiden, spreekt men van **formatieve evaluatie**. Anderzijds als de evaluatie als doel een beoordeling heeft, zoals het toekennen van een diploma, spreekt men van **summatieve evaluatie**.

Permanente evaluatie kan zowel formatief als summatief zijn. Permanente evaluatie heeft een voortdurende zorg voor de vorderingen van de leerling centraal.

Onderstaand document heeft als doel de leerkracht te helpen in het bijhouden van zowel product- als procesgerichte evaluatie. **Productevaluatie** kunnen toetsen, overhoringen, examens zijn. **Procesevaluatie** is gericht op het evalueren van vaardigheden en attitudes. De leerling moet bij deze soort evaluatie heel wat meer demonstreren dan zijn kennis en basisvaardigheden. Elke soort evaluatie heeft ook een specifieke evaluatievorm. De keuze ligt bij de didactische vrijheid van de leerkracht.

<bijlage:

In Bijlage voorbeeld van een **evaluatiefiche**. Dit evaluatiefiche is gebaseerd op de algemene functiebeschrijving goedgekeurd door de Inspectie Levensbeschouwelijke Vakken (zie

In verband met VOET'en: zie

Vakoverschrijdende eindtermen: uitgangspunten:

We stellen vast dat de leerplannen LBV op veel punten aansluiten bij de items uit de vakoverschrijdende eindtermen. We gaan ervan uit dat leerkrachten LBV meewerken aan het realiseren ervan. Vaak wordt aan vakoverschrijdende eindtermen gewerkt via interlevensbeschouwelijke of algemene schoolprojecten.

Daarom:

-kunnen leerkrachten LBV werken aan vakoverschrijdende eindtermen in de mate dat ze aansluiten bij de eigen leerplannen en de afhandeling van (delen van) de jaarplanning niet in het gedrang brengen; **het leerplan van het eigen LBV dient bepalend te zijn;**

-wordt in de jaarplannen LBV vermeld aan welke vakoverschrijdende eindtermen wordt gewerkt:

-behoort de inhoudelijke controle op de jaarplannen en gezien leerstof LBV tot de exclusieve bevoegdheid van de respectievelijke inspecteurs-adviseurs LBV;

-kunnen de leerkrachten **LBV met de andere vakken samenwerken** aan vakoverschrijdende projecten;

-zullen de leerkrachten LBV **in hun eigen lessen** in verband met de vakoverschrijdende projecten hun eigen levensbeschouwelijke **duldigheid geven;**

-kan de directie desgewenst met de betrokken inspecteur-adviseur contact opnemen in verband met problemen van het al dan niet deelnemen van een leerkracht LBV aan een vakoverschrijdend project.

3. Verdere interessante websites:

- Algemene info ivm Inspectie:
- Belangrijke documenten: in verband met de functiebeschrijving
- Wetwijs in verband met evaluatie en functiebeschrijving:

Ontwikkeling en vorming van de gehele persoonlijkheid van de leerling:					
1. Procesgericht:		+	+	-	-
		+	+	-	-
Sociale vaardigheden	items:				
	Beleefdheid				
	Zorgvuldigheid				
	Stiptheid				
	Respect voor leerkrachten				
	Respect voor medeleerlingen				
Communicatieve vaardigheden:	items:				
	Leesvaardigheid				
	Spreekvaardigheid				
	Durft het woord nemen				
	Verdedigt zijn standpunten				
	Stelt vragen, constructieve opmerkingen				
Kennis:	items:				
	Verworven kennis (onthouden)				
	Interpretatie (begrepen)				
	Integratie (toepassen)				
	Kritisch nadenken				
Waardeontwikkeling:	items:				
	Metafysisch éveil, groei in zingeving				
	Burgerzin (VOET)				
	Milieu-, gezondheidseducatie (VOET)				
	andere VOET'en:....				
2. Productgericht:					
	Taken en oefeningen				
	Toetsen				

Bijlage: Lijst toetsen, taken en oefeningen:		
Datum	Onderwerp, titel	Behaalde punten

4.4 Reflectie voor de leerkracht via model van Korthagen

De Reflectiecyclus van Korthagen is een hulpmiddel of een te doorlopen strategie voor zowel lesgevers als lerenden om zicht te krijgen op hun onderwijskundig functioneren en dit (zelfstandig) bij te sturen. Door deze cyclus stapsgewijs toe te passen leert men systematisch reflecteren daar reflecteren een aan te leren vaardigheid is. Onder reflectie verstaat men het menselijk vermogen om gestructureerd terug te kijken op en na te denken over het eigen handelen als lesgever.

De Nederlandse onderwijskundige Prof. Dr. F. Korthagen ontwikkelde in 1993 een ideaaltypisch model bevattende vijf fasen om het reflecteren te structureren naar analogie van leercyclus van David Kolb.

Inhoud

- 1 Faseverloop van de cyclus
 - 1.1 Algemeen
 - 1.2 Schema
- 2 Te vermijden valkuilen
- 3 Bibliografie
- 4 Externe links

Faseverloop van de cyclus

Algemeen

Een reflectiecyclus vangt aan met een fase van ervaren of handelen (fase 1) nl het geven van een lesje. Hierop gaat de leraar dan gericht zich zelf bevragend op terugblikken (fase 2) of men gaat na wat er in feite gebeurde zowel vanuit het perspectief van de leraar als de leerlingen. Na deze moeizame arbeid kan de leraar de opgedane ervaring grondig analyseren en zich langzaam bewust worden van een aantal essentiële aspecten (fase 3). Hij pijlt naar de betekenis ervan en zoekt naar verklaringen. Na deze bewustwordingsfase formuleert de lesgever handelingsalternatieven (fase 4). Als het gekozen alternatief nu effectief wordt uitgevoerd in een nieuwe lessituatie (fase 5) is de cyclus rond.

Schema

- Fase 1: handelen (=fase 5 vorige cyclus)
 - Wat wilde ik bereiken?
 - Waar wilde ik op letten?
 - Wat wilde ik uitproberen?
- Fase 2: Terugblikken op het handelen
 - Wat gebeurde er concreet?
 - Lerarenperspectief
 - Wat wilde ik?
 - Wat deed ik?
 - Wat dacht ik?
 - Wat voelde ik?

- Leerlingperspectief
 - Wat wilden de leerlingen?
 - Wat deden de leerlingen?
 - Wat dachten de leerlingen?
 - Wat voelden de leerlingen?
- Fase 3: Bewust worden van essentiële aspecten
 - Hoe hangen de antwoorden op de vorige vragen met elkaar samen?
 - Wat is daarbij de invloed van de context/de school als geheel?
 - Wat betekent dit nu voor mij?
 - Wat is dus het probleem (of de positieve ontdekking)?
- Fase 4: Formuleren van handelingsalternatieven
 - Welke alternatieven zie ik?
 - Welke voor- en nadelen hebben die?
 - Wat neem ik mij nu voor de volgende keer?

Te vermijden valkuilen

Voor elk van de reflectiefasen zijn naast de vermelde vragen specifieke begeleidingsvaardigheden aangewezen waarbij fouten moeten vermeden worden.

- Valkuilen i.v.m. de vorm van reflectie bij het doorlopen van de cyclus
 - Bij het doorlopen van de cyclus kan de lesgever de fout maken om bepaalde fasen te minimaliseren of gewoon helemaal overslaan.
- Valkuilen i.v.m. verschillende meningen tussen reflectiepartners
 - De leraar kan een meningsverschil tussen de reflectiepartners (begeleider en mentor) niet plaatsen en misbruikt dit om het eigen optreden te rechtvaardigen.
- Valkuilen i.v.m. algemene basishoudingen die van belang zijn bij reflectie
 - Bij het reflectiegesprek kan de leraar de fout maken door op de opmerkingen van de mentor defensief te reageren. Anders gezegd de persoon in kwestie is niet ontvankelijk genoeg om andermans inbreng constructief te beluisteren.

nl.wikipedia.org/.../Reflectiecyclus_van_Korthagen

Bijlage Reflectiemodel Korthagen

Naam:

Datum:

Fase:	Reflectie:	
Handelen	Wat wil(de) ik bereiken, uitproberen?	
Terugblikken	Wat gebeurde er met mij?	Wat gebeurde er met de anderen?
Formuleren van essentiële aspecten	Wat betekent dit en wat leer ik hieruit?	

Alternatieven en keuzes	Wat kan ik anders doen? Wat neem ik me voor?
Uitproberen	Wat ik ga nu concreet anders doen en hoe?

4.5.1 FOUTENANALYSE HERHALINGSWEEK

VAK=

Zet een kruisje bij je antwoord.

VRAGEN VOOR HET EXAMEN	AKKOORD	NIET AKKOORD
Mijn notities zijn onvolledig, ik heb niet alle kopieën die uitgedeeld waren.		
Mijn notities zijn leesbaar en ordelijk.		
In mijn notities staan fouten.		
Ik heb tijdens de lessen de leerstof begrepen.		
Ik was tijdens de lessen met andere dingen bezig.		
Ik heb extra uitleg gevraagd aan de leerkracht als ik moeite had met een bepaald onderdeel.		
Ik had doorheen het jaar de leerstof herhaald.		
Ik heb mijn handboek voldoende gebruikt.		
Ik heb mijn toetsen en taken nagekeken.		
Ik heb hulp gevraagd tijdens het studeren.		
Ik heb het leerstofoverzicht gebruikt.		
Waar denk je dat je moeilijkheden mee gaat hebben?		
Hoe lang denk je voor dit vak te studeren?uur	

4.5.2 FOUTENANALYSE EXAMEN

VAK=

Zet een kruisje bij je antwoord.

VRAGEN NA HET EXAMEN	AKKOORD	NIET AKKOORD
Ik vond het examen gemakkelijk		
Ik schreef leesbaar, ik werkte ordelijk.		
Ik vergat een vraag te beantwoorden.		
Ik vergat een onderdeel van een vraag te beantwoorden.		
Ik begreep sommige vragen niet.		
Ik heb uitleg gevraagd als ik een vraag niet begreep.		
Ik was zenuwachtig bij het maken van mijn examen.		
Ik kwam tijd te kort.		
Ik heb mijn examen voldoende nagelezen voor ik het indiende.		
Ik was verstrooid, afgeleid.		
Ik heb minder geleerd dan ik tijdens de herhalingsweek had gepland.		
Ik ben geslaagd.		
Ik heb voldoende tijd geleerd voor dit examen.		
Hoeveel punten denk je dat je gaat behalen voor je examen./100	